

Roč. XVI.

Čís 1.—3.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách. Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h, do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí 10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

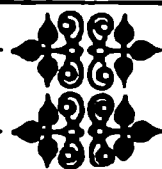
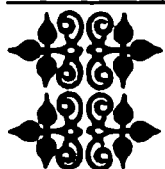
Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace Praha, č. 570-II., Žitná ul. 26 n.

Josef Ehrenberger,
kanovník a spisovatel český.

V PRAZE, 1916.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Josef Ehrenberger,

kanovník a spisovatel český.

Řeč kníž. arc. notáře, faráře a spisovatele Aloise Dostála.

I. Jsou předměty, ku kterým se rádi a ochotně znovu vracíme, které nám neovšední, nás neunavují. Několikrát psal jsem už životopis našeho povídkáře kanovníka Josefa Ehrenbergra, už před třiceti roky sestavil jsem o něm stať do »Pastýře duchovního,« když jsme drahého zesnulého ukládali do posvátné půdy starobylého Vyšehradu; později bylo mně vítanou příležitostí seznámiti čtenáře se životem Ehrenbergrovým v prosté ale důležité knize našeho lidu, kam tak rád sám přispíval, totiž do kalendáře (Vimperského); než i nyní o stoletých narozeninách Ehrenbergrových za vhodno a nutno uznal jsem se životopisem jeho počítati revui »Vlast« ve čtvrtém jejím desetiletí, kteroužto stať poněkud změněnou přinesl literární oznamovatel »Věstník« knihkupectví Cyrillo-Methodějského, které vydalo i Sebrané spisy oslavencovy.

Než když Literární sekce družstva Vlast ustanovila veřejně vzdáti hold tomuto buditeli

Josef Ehrenberger.

národa českého při této oslavné příležitosti a na mne vložila veřejně promluvit o zasloužilém povídkáři, slovem jsem se nezdráhal, ale opět péra se chopil a nyní se slova ujímám co nejochotněji. Vždyť Josef Ehrenberger působil v osadě, v níž i rodiště moje leží, znal jsem ho od své mladosti, k němu i nějakou dobu do školy chodil, i později s ním v Solnici a v Praze se stýkal, v něm čest měl nalézti laskavého přítele, o něm slyšel, sotva jsem chápal, co jest kniha česká, a jím poněkud uveden byl i na dráhu literární

Mám-li mluvit o mládí Ehrenbergrově, bylo by nejlépe přečísti kus autobiografie »Jak jsem se stal z Čecha Němcem a pak zase z Němce Čechem«, která původně vyšla v »Národních Novinách«, redigovaných Karlem Havlíčkem (r. 1849) a »Smutné posvícení« v »Krameriových knížkách«. Narodil se Josef Ehrenberger dne 21. července 1815.*) v Korouhvi,**) farní osadě na Chrudimsku, kde rodiče jeho měli robotnický statek. Pocházel tedy z rodu rolnického. Otec byl tvrdý Čech, sebevědomý a přísný hospodář, písmák, v jehož ro-

---

*) Ve všech životopisech psán rok narození 22. července.

***) V rodišti Ehrenbergrově byla tomuto spisovateli nákladem obecního zastupitelstva v kostele zasazena pamětní deska s nápisem: »Na paměť a stoleté výročí narozenin zdejšího rodáka Josefa Ehrenbergra, narozeného 21. července 1815, zemřelého 7. února 1882, kanovníka kapituly na Vyšehradě a proslulého spisovatele českého zřízeno péčí obecního zastupitelstva v Korouhvi.«

dině se čítal Hájek s Beckovským jakož i bible. Josef nemohl se dočkati, aby mohl také u večer rodině předčítati, zacházel za čeledínem Pavlem, až ho tento naučil abecedě, dříve než byl uveden nadějný hoch do školy.

Mládí strávil do jedenáctého roku v domě otcovském bezstarostně, připomíná, že čtveračil s kamarády při chytání ryb, lezení po stromech, doma i v přírodě, až došla žaloba k přísnému otci, ale v matce měl dobrou orodovnici. »Já se znal dobře ve čtení, v psaní a počítání taktéž;« píše, »katechismus jsem uměl nazpaměť od slova k slovu, na každou otázku věděl odpověď — takto jsem i Hájkovu kroniku přečetl.« Býval i starším ministrantem a v sakristii uložené měl boty, které si přede mší sv. obouval, jinak v létě chodil bos.

Ale nad bezstarostným životem stahovalo se mračno. Otec usuzoval, že má syny dva, ale toliko jeden statek. Starší Josef tedy půjde na studie, aby ušel jako student odvodu a nebylo třeba statek dělit, což by za tehdejších časů nevolníkům vrchnost ani nebyla dovolila. Josef se z počátku těšil, že jako student vykračovati bude v blýskavých botách, v pantalonech a ve fráčku, že dostane hodinky s hambulkami a říkati mu budou — pane; ale dříve mu bylo tvrdý oříšek přelousknouti, než koženky za panský šat vyměnil. Kdo napíti se chtěl tehdy z číše věd, musil uměti německy. To věděl i otec Ehren-

bergrův a zavezl Josefa do Wendoli, německé obce, od Korouhve čtyři hodiny cesty vzdálené. Tam neuměl nikdo, ani pan učitel po česku hlesnout a chlapci nastaly zlé časy. Dostávalo se mu pro český původ posměchu, proto se pral se spolužáky, tesknost ho jíkala, ani několik lámaných českých slov kaplanových ho neuchlácholilo, cosi ho stále nutkalo, aby odtud utekl domů, proto v zimě v noci tiše se ustrojiv, pe-
lášil závějemi a po císařské silnici od Svítav ke Korouhvi. I otec slzel, když Josef vypravoval svoje trampoty v německé obci a škole. Matka se ujala syna uvádějíc také argument, že dědeček neuměl německy a přes třicet roků byl rychtářem.

Ale bez němčiny to nešlo vstoupit do studií. Po delší úvaze rodičů Josef poslán do Poličky do třetí třídy na hlavní školu. Martyrologium s němčinou, potyčky s mládeží, obtíže s úkoly, neporozumění učitelům se opakovalo. Posléze byl odsouzen seděti v poslední lavici (Schandbanku) a nikdo si ho nevšimal. Navrátiv se domů, musil slyšeti nářky na nezdar se studiem, i vyslala matka muže do Poličky, aby to tam trochu okopal. I měl nějakou zlatou, kouzelnou motyčku, že se mu potom dostalo důkazů laskavosti a přízně. Donesl vysvědčení s litaníi velmi dobrých známek a už »po německu prolamoval«.

Roku 1828 přišel do latinských škol do Litomyšle. I sem nešťastné osudy s němčinou ho

doprovázely. Písemný úkol (komposice) jeho dopadl velmi špatně, a Ehrenberger ocitnul se v poslední lavici. Také mu raděno, aby toho nechal.

Kdo promluvil česky, musil se zapsati do knihy (»Signum«) a byl trestán. Ehrenberger na př. opisoval větu o deseti slovech pětsetkrát. Zase psal domů, aby to přijel otec trochu okopat, ale to si posvítíl. Po tom okopání zlatou motyčkou student byl stále volán, vyslýchán, a když to nechtělo jíti po dobrém, šlo to dlaní, až se lámala němčina i latina a po několikaměsíčním namáhání ta kůra na českém mozku pukla. Pan katecheta (religionista) si ho chválil, a rodiče doma s radostí poslouchali, jak se latinsky modlil a »němčinou krásně zadržoval.«

Poněvadž studenti byli napomínáni, aby nečetli romány, zvědavost sváděla Ehrenbergra tyto si vypůjčovati a horlivě čísti. Později dostal se mu do rukou Goethe, Klopštok, Schiller a z Ehrenbergra se stával smýšlením Němec. Už ho těšilo, když profesor oslovoval žáky: »My Němci v Čechách.« Ale to německé opojení netrvalo dlouho, český duch se záhy v Josefovi probudil. Vždyť byl doma napájen historií národa českého, vždyť čítal v české bibli, která tak mnohého přivedla na dobrou cestu i také v ohledu národním; vždyť byl synem českého písmáka, který v neděli docházel do Imramova k faráři Matěji Sychrovi, horlivému vlastenci, pro české knihy, jež tento nejenom sepisoval, ale i rád rozšiřoval.

Bylo to časem jenom čtení o Bruncvíkovi, Meluzině, Svatých otců pláč, a jiné, ale i ty knížky vyplnily své poslání. K tomuto Sychrovi později Ehrenberger mladší chodil sám pro Fryčajův kancionál, jenž tu byl levnější. Bylo třeba jenom probuzení a příkladu, aby se stal věrným Čechem; tu proměnu způsobil druh ze studií, jenž studoval, už v Hradci a v Jičíně a do Litomyšle z neznámé příčiny přešel. Ten sděloval Ehrenbergovi, jak jinde profesori i české hodiny dávají, žáci po česku úkoly pracují a že existují i jiné knihy než o Meluzině a Bruncvíkovi. Tomu nechtěl student ani věriti, ale přesvědčil se, když onen posluchač filosofie mu zapůjčil českou knihu ›Abelovu smrt‹, později Klicperův ›Točník‹, básně Chmelenského dramatické spisy ›Divotvorný klobouk‹, ›Rohovín‹. Ovšem musil mu mnoho vysvětliti, básně sám předčítati a do české četby ho uváděti. Buditel a probuzený stali se přáteli a Ehrenberger získán pro českou literaturu. Sám doznává, že přečtený ›Loketský zvon‹ jeho ›germánskému nadšení odzvonil nadobro.‹ A když se dal do čtení časopisu musejního, zarděl se studem nad tím, že mohl jenom čas tak poblouditi.

Záhy se stal miláčkem profesorů jako vzorný a velmi pilný žák. Jenom jednou mu hrozila méně dobrá známka z mravů, když se dal svesti a s kamarádem ošidil ředitele jízdecké školy o desetník, o vstupné. Čhtěl se dostat na představení, přeplaval Loučnou a nepozorovaně děrou

v plachtě dostal se s kamarády do vnitř. Byli však od chasy prozrazení a vyhozeni. Při tom však jenom nezůstalo. Podvod oznámen třídnímu profesorovi, nastal výslech, pláč, odprošení. Ehrenberger musil s desetníkem k řediteli, ten jej však od studentanepřijal. Následek na známkování z toho nebyl žádný, v »Klassenbüchlu« zůstaly eminence.

Už jako probuzený Čech vstoupil Ehrenberger r. 1838 do semináře v Hradci Králové. Při svých schopnostech, při majetkových poměrech otcových mohl si voliti jiný obor a vstoupiti do vysokých škol, ale Ehrenberger toužil státi se pastýřem duší. Lnul k lidu a chtěl mezi ním zůstat, jej slovem i pérem poučovati. Proto v bohosloví pilně se připravoval, studuje domácí literaturu, tehdy už mile rozkvětající. Počal psáti povídky už jako alumnus a v druhém ročníku při theologických studiích uveřejnil v Tylových »Květech« prívou práci »Hrob Sasíků« (1839) a hned na to »Půl zlatého prsténku« (1840). O prázdninách cestoval po Moravě a jinde. Zvláště nedaleká sesterská Morava ho lákala, zde navštívil Brno poprvé po dráze přes to, že ho babička před takovou jízdou po železnici důtklivě varovala. Ovšem, shlédnul i Macochu, Pernštejn a zvláště ta památná místa, o nichž se později důkladně rozepsal v dějepisných povídkách. Netřeba dokládati, že takové cesty po naší milé vlasti československé velice přispívaly k rozšíření vědomostí, seznání krajin, lidu, nářečí a byly do-

brou průpravou pro další činnost na poli spisovatelském. A konány byly většinou pěšky, neboť tehdy železná síť byla teprve v zárodku.

Posléze touha jeho byla vyplněna, v letě roku 1842 byl v Hradci Králové posvěcen na kněze. Jakou měli radost rodiče a sourozenci jeho, jak spolucítla s nimi celá obec Korouhev! Rodák jejich, nyní pan Josef denně přicházel k oltáři a v neděli místo domácího faráře přednášel slovo Boží. A už tehdy byl dobrým kazatelem. Chodil poslouchat otcova přítele a svého příznivce do Imramova a později do Žďáru, totiž Matěje Sychru, a mnoho od něho pochytil. Ten prý ho očaroval. Vyslechnul řeč jeho v pondělí Svatodušní na téma »Bůh s námi na cestách našich,« to kázání si už jako malý chlapec na zpáteční cestě večer opakoval a pranic se nebál ani v pověstných Božinách, v lese to, jenž lidem strachu naháněl.

Ale dlouho nepotrval mladý kněz ve svém domově, po prázdninách poslán na prvé místo svého působení do vesničky Květné, německé to štace (Blumenau) s několika sty osadníků. Bezpochyby tam farář postonával a Ehrenberger poslán mu na výpomoc. O svém pobytu v Květné mnoho nevyličuje, ale podává odtud pěkný obrázek »Excurrendo mládenec«, v něm vyličuje poměry tehdejší na školách zvláště tak zvaných školních mládenců, kteří chodili dům od domu po stravě. Ehrenberger ujímá se školy, do níž

rád docházel zde i na příštích štacích, ochotně předkládá učení Páně maličkým, probouzí spolu vlasteneckého ducha v učitelstvu a v žácích. Jak tito téměř viseli na ústech jeho, jak pozorně naslouchali slovům svého 'katechety a ukládali učení to do vnímavých srdcí!

Po krátké době přeložen byl Ehrenberger z Květné do Skuhrova do Rychnovska nad Kněžnou na rozhraní národní, odkud už je viděti hranice Kladské. Fara ve Skuhrově vysoko položena vedle ruiny hradu, kostel vévodí celému kraji, naproti škola, ještě hostinec a obce hluboko pod kopcem. Horský kraj, obtížná farnost, svérázný lid, vedle trosky památného hradu, daleko široko rozhled do kraje Hradeckého a na druhé straně na lesy pohraniční.

Josef Ehrenberger pobyl ve Skuhrově dva roky a pak sestoupil s hor do Solnice,*) aby tu kaplanoval na témže patronátě ve městě, s jehož osudy i život jeho tolik splynul, že Solnici jako za své druhé rodiště a za místo výletní pokládal, v něm tolik rád prodléval a ještě z Vyšehradu se do něho vracel. Tenkrát kaplanoval v Solnici devět roků a zase vystupoval na hory do Skuhrova jako farář, aby se po sedmi letech vrátil do podhoří, do Solnice, dvě hodiny cesty vzdá-

---

*) Také v Solnici byla Josefu Ehrenbergrovi odhalena 29. srpna pamětní deska nákladem vychovance Ehrenbergrova Dr. Jaroslava Hrušky, starosty na Kladně, kapituly Vyšehradské a jiných dobrodinců.

lené. Malý patronát o dvou českých a jedné německé štaci zav.ňoval ono přecházení ze Skuhrova do Solnice, ze Solnice do Skuhrova a zase s hor do roviny. Zde posléze zůstal osm roků, až byl r. 1868 povolán za sídelního kanovníka na Vyšehradě. Jak ve Skuhrově, tak v Solnici požíval Ehrenberger pro své kněžské a vlastenecké působení, pro svoji milou povahu, pro horlivost v úřadě, pro přilnutí k lidu, zvláště k mládeži ve škole veliké úcty a vážnosti, že podnes vzpomínáno na něj, a pro tento pohorský kraj stal se nezapomenutelným.

Skuhrovská i Solnická fara byla lidovou bibliotékou, kam osadníci i jiní houfně docházeli aby si vypůjčili knihy, tehdy ještě na venkově tak vzácné, Ehrenberger byl osou, kolem níž se všechno otáčelo, byl předsedou hospodářského spolku rychnovského a kosteleckého, byl řečníkem a kazatelem, maje dar jadrné řeči přímo fascinující. Vynikal dobrosrdečností, střízlivým způsobem života, přísností k sobě, laskavostí k jiným; slovem i písmem vzdělával, udržoval mrav a zbožnost na osadách, ano Ehrenberger a jeho nejbližší družina udržovali jakýsi bon ton v městě. Kterou společnost navštívil Ehrenberger, tam spěla veškerá místrá i okolní elita. Nebylo slavnosti na Hradecku, aby tam nebyl volán Ehrenberger jako řečník ať při slavnostech národních ať při památkách církevních. Odtud také vznik vzaly jeho promluvy příležitostné.

Jako dnes pamatují se, když vstoupil do naší třídy v Solnici, aby se s námi rozloučil, odchází z osady. Svátečně jsme byli oblečeni, toho dne nejméně mysl naše připoutána byla k učení. Jako bleskem rozlétla se zpráva, že farář Ehrenberger opouští kraj, o němž tolik psal, z něhož bral postavy ku svým povídkám, s nímž tak srostl. Roku 1868 stěhoval se ze Solnice na královský Vyšehrad, byv pro zásluhy spisovatelské zvolen tamním kanovníkem, aby vedle spisovatelů Karla Vinařického, Beneše M. Kuldy, Václava Štulce a jiných byl jako strážcem posvátné hory, kdysi sídla knížat českých, nyní posledního odpočinku heroů ducha a srdce.

Ehrenberger dosáhl zaslouženého povýšení, ale osada Solnická nemálo truchlila. Aby si ho poněkud zabezpečila a mezi své drahé ho přivtělila, jmenovala Ehrenbergra při odchodu svým čestným občanem. Staří pamětníci posud vzpomínají na to rozloučení a poslední řeč Ehrenbergrovu v chrámě solnickém.

Bývalý farář, potomní kanovník nezapomněl na farnosti, v nichž působil, ale co rok v letě zavítal do Solnice, a zde bydlel ve škole u svého osobního přítele, řídícího učitele p. Hrušky. Kněží, učitelé, studenti, alumni se k němu tlačili jako ku svému vůdci a rádci, tvoříce jeho milou družinu. Tu pak společně podnikali vycházky na Skuhrov, do blízké studánky, rozkošného místa v lučinách, na sousední fary, do okolních

lesů. Ehrenberger vedl hlavní slovo, mnohdy sršel vtípem, pronášel rázné úsudky, vzpomínal naděje, jež se tu odehrály. I posledního studenta si všímal. Že tehdy tolik studentů vstupovalo ze Solnice do hradeckého semináře, bylo i vlivem Ehrenbergrovým. Nikoho nenutil, ale mnozí viděli v něm vzor. Někteří ho následovali i ve spisovatelství jako na př. František Jiří Košťál, jenž byl i jeho nástupcem na Skuhrově. Z tehdejších mladých kněží byli dobří kazatelé, berouce si příklad z Ehrenbergra, jenž i jako host v Solnici kázal, posledně o slavnosti dvoustoletého založení chrámu Páně při ranní mši sv. (r. 1881). Doprovázeti pana kanovníka na těch výletech bylo velikou ctí a každý si toho vážil. Jakou jsem měl radost i já, když před odjezdem do Prahy dostal jsem pozvání na Vyšehrad!

Pan ředitel Srdinko dal mně ochotně svolení k návštěvě Vyšehradu, a tak jednoho podzimního nedělního odpoledne putoval jsem představití se panu kanovníku Ehrenbergrovi. Vyptav se na residenci, s tlukoucím srdcem zazvoním. Ale obava hned se mne spadla, když slyším známé hlasy a vidím mnohé známé z družiny solnické. Pan kanovník uvítal mne srdečně a hned se ptal, jak se mně líbí v semináři, jak jsem spokojen i jakou máme stravu. Při svačině ovšem vzpomínali jsme na Solnici a venkov. Ehrenberger na Vyšehradě podporoval chudší studenty ze Solnice, mezi nimi byl i jeden z mých kolegů.

Hostil bývalé osadníky, když do Prahy zavítali, ale i sám mezi ně jezdil. Přátelské, milé to byly dýchánky v jeho residenci. Ze skromnosti a že byla svoboda alumnů omezena, nevykonal jsem těch návštěv na Vyšehradě mnoho. Tehdy jsem přispíval do »Blahověsta« a příštího roku v něm uveřejnil básničku ku jmeninám Ehrenbergrovým. Po sv. Josefu došlo mne písemné pozvání, s tím jsem se prokázal a dostal svolení k návštěvě Vyšehradu. Pana kanovníka moje pozornost těšila, i daroval mně svoje Sebrané spisy vázané, které alumnům v semináři na čas poskytly mnoho zábavné četby.

Při následující návštěvě viděl jsem usazené oči a slyšel, že pan kanovník vážně nemocen. Trpěl marasmem, nespavostí, pozvolna umíral. Ještě v chorobě diktoval domácím, poslední povídka však zůstala nedokončena. Zemřel 7. února 1882 ve stáří 67 roků. Nevím, kdo přinesl tu zprávu do semináře, ale všechny nás rozrušila, a já pospíchal na Vyšehrad, abych nabídnul služby při svolávání družiny Ehrenbergrovy na Hradecku k pohřbu. Také jsem napsal nekrolog do »Čecha« a »Pastýře duchovního«. Vyžádal si svolení, abych zaznamenán byl mezi alumny, kteří při pohřbu posluhovali, měl jsem čest nésti rakev s ostatky zesnulého z kaple sv. Martina do kollegiatního chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Co jsem se potom o velikonočních prázdninách navypravoval v Sol-

nici o Ehrenbergrově pohřbu. Kde koho zpráva ta zajímala.

Josef Ehrenberger pochován byl 10. února na Vyšehradě za presbytářem mezi kanovníky; ale když byla pro ně postavena zvláštní hrobka v arkádách, také Ehrenberger sem přenesen. Příbuzní postavili mu na hrobě pomník, kamenný kříž, ten nyní odstavený zavezen do Solnice a u kostela na rozcestí postaven pro stálou památku na toho, jenž zde i ve Skuhrově kostely opravoval, tolik roků duchovní správu řídil, v městě archiv prozkoumal svou činností literární kraj ten proslavil.*)

Ač od úmrtí jeho minulo na třicet roků, přece památka jeho posud žije, spisy Ehrenbergovy se čtou, símě jím zaseté vydává dobré ovoce. Jeho jméno nezapadlo do prachu zapomenutí, sotva letos zmínka učiněna, o stoletých jeho narozeninách, už v novinách přinášeny zprávy o vzácném jubileu a Literární sekce družstva Vlast upomínána, aby oslavu Ehrenbergovi učinila, jak za nynější doby možno. Ano v Solnici vznikla myšlenka zasaditi mramorovou pamětní desku na farní budovu, v níž Ehrenberger působil a psal. Jistý učitel z Chrudimska mně nedávno sdělil, že v Korouhvi na rodném domě nachází s deska s označením rodáka Josefa Ehrenbergra.

---

*) Tento pomník byl r. 1915 důkladně opraven, zahrádkou opatřen a znovu posvěcen.

O tomto buditeli při úmrtí jeho rozepsali se Václav Beneš Třebízský v »Osvětě« (str. 298-300) a O. Mokrý v »Květech« (str. 493-5) Ottův Slovník naučný (Bý) přinesl svého času o něm delší vřele psanou stať. Sebrané spisy Ehrenbergovy zakončeny jsou nástinem životopisným z péra pořadatele Xavera Dvořáka. Mnoho o svém životě a působení napsal Ehrenberger sám v povídkách a v Pamětní farní knize Solnické. Tak na př. v povídce o »Smutném posvícení« zobrazil výjev ze svého dětství, kdy otec jeho robotník od veselí posvícenského odveden byl z kruhu rodiny a přátel k vůli robotě. Událost ona mocně vtiskla se v mysl jeho s kalichem hořkosti, který vyléval ve svých povídkách, kde se mu jenom příležitost naskytla.

Ehrenberger nikdy nezapřel, že vyšel ze selského rodu, stále lnul k hroudě s opravdovou láskou. V Solnici byl celé léto pravým agráříkem od kosti, opálený, černý jako smrž. Měl obстойné beneficium, ale v požívání darů vzdejších byl střídmy. »Snad nikomu tak krásně slunce ne vycházelo a nezapadalo«, píše jeho přítel, »déšť tak neharašil, žito tak nevonělo jako jemu.« Proto dlouho se rozpakoval, má-li venkov opustiti. Ve své nemoci osvědčil plnou energii své bytosti a sám žádal zvěčnělého kanovníka Kavku o zaopatření, a to v pravý čas, následujícího dne zapadl do blouznění, z něhož se již neprobral.

Hlavním rysem jeho povahy byla též ráznost, která přímo vyslovila, co za pravdu měl. Pevně věřil, že český lid je v nitru svém zbožným a »v jádru katolickým a výsledky protireformace jen tím způsobem si vysvětloval.« Národ svůj miloval a cítil se jedincem, který tvoří integrující jeho díl. U něho neplatilo slovo, ubezpečování a horování, ale platil čin. Poněvadž tehdy národ zdráhal se voliti do školních rad, Ehrenberger jako vysoce ctěný vikář Zbraslavský odmítnul školní inspektorství.

Spisovatelská činnost Ehrenbergrova

brala se několika směry. Pracoval v literatuře homiletické. Jako výborný kazatel pracoval pilně o svých řečích, které přednášel svým osadníkům. Každé kázání drobným písmem sepsané doslovně memoroval, hlasitě v pokoji přednesl a potom mistrně a jadrně podal, že každé slovo mělo váhu a hluboce se vrylo do srdce. Jeho kaplan mnohdy vypravoval, že chtěje vstoupiti do pokoje a slyše faráře polohlasem kázati, čekal, až tento ukončil. Knižně vyšly »Řeči duchovní« (1852), nákladem Václava Hessa v Praze, »Dvacatero promluv a řečí příležitostných« (1854). Týmž nákladem. V letech sedmdesátých vyšla od něho sbírka »Kázání na všedky neděle a svátky celého roku a řeči příležitostné« u B. Stýbla a »Kázání« v Hradci Králové (r. 1855). Ještě po smrti přinášel »Rádce duchovní« jednotlivá kázání. Mimo to napsal do duchovních a školských časopisů

(Školník) řadu článků o věcech časových a odborných.

Jakým byl Ehrenberger řečníkem, o tom sdělil jeho dobrý přítel a veliký ctitel: »Byl jsem s ním na spolkové schůzi v Rychnově n./Kn. a poslouchal jsem s četnými členy krásnou rozpravu o důležitosti, vysoké ceně, úkolech a prospěších stavu rolnického, vybudovanou na mnohých pořekadlech národních a přednesenou úchvatným způsobem, který jen jemu byl vlastním. Neboť řečník byl ve všem způsobu znamenitý, neomrzoval délkou, nepřesycoval mnohostí, ale dovodil, co dovoditi chtěl, jasně, přesvědčivě a dojmavě. Jeho kázání bylo hojně navštěvováno a také obchodníci hodně přespolním v neděli prodali. Zvěčnělý hradecký biskup Hais vlastnoručně Ehrenbergrovi poděkování poslal za krásnou řeč od něho na Velehradě r. 1863 vykonanou.

V Solnici našel Ehrenberger za svého prvního pobytu nesrovnaný archiv městský, hned k němu obrátil zřetel, listiny pročítal a rovnal s mravenčí píli a z nich pak sestavil několik zajímavých statí historických, jež uveřejnil v Časopise Českého Musea od roku 1847—1857. Jsou to články, v nichž se odrážejí dějiny církevní, politické a kulturní. Především zajímají rodáky, ale nejsou bez významu pro širší veřejnost. Hned v prvním nastínil osudy města Solnice (1848) s poznámkami Antonína Lukavského, rodáka a písmáka.

O Solnici dále napsal: »Půtka Solnických s Janem Katovcem Ještětickým a přátely jeho« (1848). »Jednání Solnických s Jindřichem Kraftem Černikovským o některé grunty v zástavu dané« (1849), »O přátelském poměru měšťanstva ke šlechtě r. 1547«, z čehož poznáváme, že okolní šlechtici v Solnici své domy měli; »Stav školy Solnické léta 1583 a opět léta 1683 (1851), »Svár knapů s mistry od pořádku soukenického v Solnici r. 1592«, kdy tovaryši provolali jakousi stávku k vůli noční práci, stravě a aby v sobotu při prvním zvonění od stavů vstáti mohli. S knapy držel a na veselí trval též syn majitele zboží Solnického Bohuš panic z Vlkanova. Od Ehrenbergra jsou v musejníku statě: »Výpisky ze smolné knihy města Solnice« (1847), »O nesnázích měst šosních v hájení svých privilegií po r. 1620«, »Soudy městské od r. 1585«, »O vypovědění jednoty Bratrské ze statků Jaroslava Pernštejnského r. 1546.

V člancích těch dějepisec Solnice a okolí nalezne množství vděčného materiálu. Některá stať poskytla už látku spisovatelům k povídce historické.

Jiná jenom jako vedlejší činnost Ehrenbergova byla *básnická*. Sedmý svazek jeho sebraných spisů obsahuje několik básní nejvíce humoristických, většinou příležitostných. Byl asi požádán, aby pro tu kterou slavnost, pro besedu nebo jiné veřejné vystoupení složil báseň.

vyhověl a báseň pro tu dobu vykonala své poslání. Mnohá se i později deklamovala jako na př. »Zbožný zlosyn«, »Učedník nad mistra«. Srší z nich vtip, někde vyskýtá se až příliš ostrý výraz. Jsou volně rýmovány. Vedle jmenovaných jsou tu »Blbý Vaněk, zchytralý lhář«, »Hádanka čili sedlák královským radou«, »Rek Hnidopich«, jeho boj s divokým kancem, zápas s medvědem, potýkání s obrem, pokrocení odbujců. Dále dlužno jmenovati báseň »Posvícenská lest«

»Ale i to boží posvícení
zcela bez těžkosti
není.

Za hlavní z těch posvícenských psot
považují venkované nepozvané hosti,
kteří ovšem nebývají nikdy vhod.

A to má svou dobrou příčinu —
Neboť jsou to skoro sami páni
z Dopitovic a z Pochlamstinu,
jenžto bez ustání
do třetího dne
jako do důchodu pijí, jedí,
a tak do půl týhodne
nejraději na jednom místě sedí.«

Jiná báseň Ehrenbergrova jest »Dobrá rada
v nouzi,« »Rychtářova příprava k prvnímu soudu«,
»Člověk ani sám neví, co chce.« Tyto básně
většinou látku berou z národních báchorek,
z dějin vzaty jsou: »Povýšení osady Náchodské
za město r. 1280« se zvláštním věnováním (Psal

jako kaplan v Solnici nad Albou v květnu roku 1847) a »Ztracená sázka« ze dnů Jana Koldy na Náchodě.

Ještě dnes básně ty čtenáře pobaví, ale náležejí už literární historii z doby, kdy i v tomto oboru písemnictví panoval v Čechách ještě suchopar.

Než přikročíme ku hlavní činnosti Ehrenbergově a to beletristické, připomeňme i jeho práce apologické — polemické. Doba sama to sebou přinesla, že musil Vyšehradský kanovník pérem vystoupiti proti některým nešvarům, proti novotám, jež se s jeho smýšlením nesrovnávaly a zakřiknutí zasluhovaly. Tehdy Hlasy katolického tiskového spolku obraly si za účel tuto činnost apologetickou a obrannou. Ehrenberger uveřejnil tu brožury satiricko polemické, opepřuje vážnou četbu vtipem a chtěje spolu věc, před kterou zrazoval, sesměšniti. Bojoval tak proti některým předsudkům, falešnému osvětářství, proti stěhování se do Ameriky a na Rus, občanskému sňatku atd. Mají názvy: »Široké řemeny z cizí kůže«, »Zkáza z tebe Israeli!« aneb »Na kněze se všecko sveze«, »Manželství bez svátosti«, »Vino a ocet v jednom sudě«, »Listy z Ameriky a o Rusi«. Vyšly v Hlasech r. 1870 a samostatně r. 1880.

I tyto články měly kdysi svůj význam, psány byly tendencí didaktickou a náležejí literární historii, ač stále časové jest pojednání

»Manželství bez svátosti« a dnes mnohem více než před čtyřiceti roky platnosti nabývá stať s významným nadpisem, jenž už svědčí o obsahu »Na kněze se všecko sveze.«

Na posleď ponechali jsme si nejdůležitější činnost Ehrenbergrovu a to beletristickou.

Budiž mně opět dovoleno zalétnouti vzpomínkou do nejdelšího působení našeho oslavence na Hradecku. Byl jsem svědkem, jaké oblibě se těšily povídky Ehrenbergrovy, jak horlivě se četly, jaká byla po nich shánka, jak očekávan na př. Pečirkův kalendář nebo Dědictví maličkových, bude-li tam práce našeho faráře. Jeho kniha putovala dům od domu a vracela se po dlouhé době, vrátila-li se vůbec. Ehrenberger byl českým Kukátkářem, v Solnici a okolí hned poznávali, kdo jest oním Jozou Kudličkou, která je to ona Čermáková rodina, Dlouhá Lhota, ti tři králové z Bukoviny. A k dějepisným povídkám až na malé výjimky odtud čerpán děj. Osadníci přinášeli sami svému duchovnímu kroniky, záznamy na deskách, knihy cechovní, vypravovali mu osudy rodové. Jako farář stýkal se co nejčastěji s lidem, rozuměl steskům i touhám jeho, vyslýchal je a do paměti ukládal. Z těch studií pak vznikaly krásné obrázky ze života a povídky historické. Měl veliký kruh čtenářů, a třeba mnohdy i káral, nedostalo se mu nikdy od osadníků pohany, že odkryl chyby jejich. Ehrenberger mnohé přimněl k tomu, že četli, že se ohlíželi po literatuře a se

vzdělávali. Přímo svátkem byl den, kdy od něho nová práce zavítala na osadu. O něm se nemohlo říci, že prorok není vážen ve své vlasti. Měl více čtenářů než kritiků, nyní však máme často více kritiků než čtenářů a nejvíce vychválená kniha nevniká mezi lid.

Jak bylo už pověděno, Ehrenberger sepisoval povídku už v semináři. Dostal se do krajiny, posud zachovalé s bodrým lidem městským a vesnickým, do utěšeného zákoutí hor orlických, kde pro nadaného spisovatele byla dobrá žeň. Po pilném studiu literatury byl dobře připraven, bystrý pozorovací talent měl a prostředí, v kterém žil, přímo donucovalo ho zobraziti tu neb onu postavu, zachytiti pověst o zjevení pod černým lesem, o kamenném kříži na Tisové, o popravě na Šibeničním vrchu a podobně. Slyšel pověsti, zkázky z minulosti, měl kolem sebe trosky hradů, pamatoval nenáviděnou robotu, lid vypravoval mu o prudkých vpádech přes nedaleké hranice. Literární pole bylo tu posud nezoráno a dostalo výborného pěstitele. Tehdejší listy jako Tylovy Květy, Školník a Dědictví ochotně přinášely práce Ehrenbergrovy, které budily zájem.

Po slibných začátcích odvážil se k samostatnému knižnímu vydání pod názvem »Původní vlastenecké povídky, pověsti a báchorky.« Vyšly u Jar. Pospíšila r. 1847 a obsahovaly v šesti svazcích verše i prosu dříve uveřejněnou. Přijaty byly s pochvalou. »Květy« poukazovaly

na pěkné nadání spisovatelovo, na snahu po umělecké dokonalosti, jenom radily k prostší řeči, která by k obrazu lépe přiléhala. Ehrenberger uposlechl a zvolil si řeč lidovou, aby jeho spisy pronikaly do všech vrstev. V tom směru i starší přepracoval k jejich prospěchu. Zvláště líbily se genrové obrázky s pravdivostí líčení a zdařilou kresbou zajímavých postav z lidu. Ač psal realisticky, tu a tam do děje rád vložil tendenci didaktickou, neuhýbal ani černým stínům, přidržuje čtenářům zrcadlo, aby poznali své chyby a škody.

Horlil ve svých povídkách proti hýřivému a marnotratnému životu, opovrhování řemeslem a stavem rolnickým, směnkářství, úpadku náboženství, dělitelnosti statků, germanisaci, vynášel důležitost školy, lásku k rodičům, dobročinnost, vděčnost, prostotu, mravnost. Nejplodnějším spisovatelem byl od r. 1847, kdy co rok objevovaly se jeho práce na trhu literárním. Vida, že se mládeži dostává do rukou jenom chatrných překladů, chtěl tomu odpomoci a pokusil se se zdarem psáti i pro ty nejmenší čtenáře. Dětem viděl přímo do duše, i pro ně kreslil realisticky, chválil ctnosti, tepal chyby. A právě ta veliká upřímnost byla příčinou, že se ta ona kniha — bohužel — dostala nyní ze školní knihovny. Obracel zřetel i k historii a toho druhu povídky sahají do rozličných dob, vycházejí z útrob věrné duše, dýší láskou k lidu k zemi, v níž působil.

S jakou dychtivostí čítali jsme »Tatary na Moravě« a povídku »Ostruha krále Jana,« která zvláště vyniká a na jazyk srbsko-lužický byla přeložena! Do »Školníka« napsal čtyři povídky, do »Perlí lesklých«, věnovaných císařovně Alžbětě dodal práci »Svatba na biskupství«. Tato práce byla poctěna čestnou odměnou deseti dukátů. V »Původních románech« vydal zdařilý obrázek ze švédských válek »Vítězství u Hoříně«, kde vylíčil strasti vojskem způsobené Solnici a okolí, Karel a Blanka z Potštejna«, do »Posla« (1858) »Knap a písař«, obrázek z řemeslnického života, do »Zábav duchovních« povídku »Červená střecha mezi doškami«, kde vděčně vzpomíná své starostlivé babičky. V těch povídkách poznáváme povědomé české tváře, na nichž trefen nejdovednějším štětcem každý rys.

Jak dojata bylo každé dítě, čtoucí úchvatnou »Kapličku pod lipami«, jež posud stojí za Solnicí při cestě do Háje, nebo »Invalidu«, »Bratra Renata,« za niž odměněn byl spisovatel 25 dukáty, které daroval zase zpět dědictví! Jak uchvacoval tisíce čtenářů »Dar Arnošta z Pardubic« z doby pobělohorské! Údové hradeckého Dědictví maličkých, s toužebností čekali na podíly, v nichž setkávali se s dojemnými obrázky, s milými osobami, jako byl Jan Selichar. Tyto práce rozšiřovaly dědictví spolu s horlivou snahou zakladatelovou. Ottův Naučný Slovník dí, že (na př. »Ostruha krále Jana«) »vlasteneckým žárem roznítily jiskru národního vědomí.«

Ale i dospělí rádi čítali za zimních večerů při teplých kamnech, při slabém osvětlení »Jedinou dceru ze statku«, »Lhotu dvořáckou«, »Lhotu žebračí« s výtkami o špatném hospodaření, »Mikuláše Klečkovského« a jeho řádění na Hradecku, »Kováře a mečíře« (z Náchodska), »Posledního opata kláštera Podlažického«, »O den později«, »Staří Houkalovi na výměnku«, »Zamrzlé ohlášky«, »Sedlák a statkář«, »Špekulant v koženkách«, »Sňatek divem«, »Poslední pravu« a mnohé jiné. A opět zalétám myslí v rodiště, kde při čtení shromážděná společnost, ani nedutající, po delší době sebou vrtí a kdosi pojednou volá: »Ona jediná dcera je ta a ta! Onen spekulant je ten a ten! A Houkalovi jsou ti a ti!« Nasloucháno s tím větším zájmem, srovnávána povídka se skutečností a posléze vyzněla pochvala spisovateli, jenž tak dovedně osudy vylíčil, postavy vystihnul a plasticky podal. Mistrovským dílem Ehrenbergrovým byla »Čermáková rodina« (Dědictví svatojanské 1867). Je to jeho nejzdařilejší práce. Byla i do němčiny přeložena. Děj čerpán z války rakousko-pruské r. 1866, ale jsou v ní též věrně vylíčeny poměry vesnické. Když vyšla tiskem, byla horlivě čtěna, a nebylo rodiny, kam by nezavítala. Ano některé výjevy a výrazy z ní zobecněly mezi lidem. Chtěl-li na Hradecku někdo žertovným způsobem pobízeti k jídlu, dělal to jako panímáma z »Čermákovy rodiny« pobízející Prusy

česko-německy: »Ass, pane soldat, ass.« Kdyby byl Ehrenberger jenom tuto povídku napsal, už by si čestné místo v literatuře zajistil.

Největším dílem Ehrenbergrovým jest »Fabiola čili Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách«, populárně to psané dějiny české od Bořivoje až po Boleslava bratrovraždu želícího, se všemi bájemi, pověstmi, boji a konečným vítězstvím křesťanství nad pohanstvím. Toto dílo jakož i mnoho jiných povídek bylo otištěno po druhé (původně v Dědictví Svatojanském r. 1872) v americkém »Hlase«.

Sebrané spisy Ehrenbergrovy vyšly v knihtiskárně Cyrillo-Methodějské už r. 1875 ve čtyřech svazcích. doplněné znovuvydány v sedmi svazcích touže čilou katolickou firmou r. 1900 s úpravou a doslovem básníka Xavera Dvořáka.

Ehrenbergrovu činnost spisovatelskou charakterisuje Václav Beneš Třebízský v »Osvětě« takto: »Ve spisech těch jest vřelá, nelíčená, z útroby duše řinoucí se láska k lidu, z něhož vyšel, k zemi, v níž působil, k jazyku, kterýmž tak zlatá slova promlouvati dovedl. Touto láskou prodchnuta skoro každyčká ta knížka, každyčký ten obrázek, a byť ani nebyla zřejmě vyslovena, člověk ji tuší každým řádkem, a není divu, že čtenář se potom cítívá za jedno se spisovatelem, že s ním takřka sroste v jednu duši a že se pak po všem shání, co vyšlo z péra jeho, že čte řádku za řádkou, slovo za slovem s takovou

rozvahou a k hlavě stesk se blíží, když kniha u konce, nejinak než jako když nám přítel, na kterého jsme si zvykli každým pohledem, odchází, třeba se měl za krátko vrátiti (str. 300-2). V jeho dějepisných povídkách chválí O. Mokrý »vřelé přilnutí k národním dějinám, vroucnost v pojmání historických tradic, lásku k obecnému lidu, sympatie s jeho prostým životem a utrpením« (Květy. IV., str. 494). Ve spisy vplétal dialektické místní výrazy, přísloví, zpěvy, obyčeje, jeho řeč byla jadrná, k ději přiléhavá, prostá, jasná, plastická. Mládež hleděl poučovati, vzdělávati, představuje jí užitečnost školy, požehnání práce, škodlivost lenosti, špatných společností. Děj byl napínavý, zábavný, citů dětských se dotýkající. Při pracích všech nutno vážiti si jejich stránky náboženské, vyniká z nich zbožný duch kněze vychovatele. Tendence ta nikde zcela neopanovala, ale je duchem, který dílo provází. Pečoval o umělecké spracování, aby spisy jeho nabyly ceny trvalé. Všudy proráží domácí, zdravý humor. Ehrenberger oplýval jadrným a srdečným humorem nejen v povídkách, ale i v životě soukromém. Rád provozoval žerty, kterým se tehdy říkalo »laufy«. O velikonocích na solnickou faru přišel chlapec poněkud na duchu a těle nevzhledný, aby koledoval. Text koledy lámal až běda, to se mu dobře vyplatilo. Musil několik neděl koledovati, až se koledě dobře naučil, ale denně dostával odměnu.

Velmi rád luštil rebusy z Vilímkových Humoristických Listů a zakládal si na tom, když hádanku rozluštil a vypsanou cenu vydobyl, což se mu mnohdy podařilo. — Kdysi dlouho si lámal hlavu nad vousatým mužem s holí v ruce a nad jalovcem stromkem. Teprve v noci na to přišel, i maje velikou radost, hledal, s kým by se o ni sdělil. I vzbudil kaplana a vesele mu oznamoval: »Už to mám. Ten vousáč s holí znamená: »Zarostlý se holí« a ten jalovec jest vlastně: »Já lovec.« Tvrdomý oříšek je rozlousknut « Kaplan vyslechl radostnou zvěst a spal dále.

K stáru ho vtip opouštěl, ale přece ještě psal z Vyšehradu do Solnice říd. učiteli Janu Hruškovi veršovanou gratulaci k svátku (asi roku 1875).

»Boží přítel
Jan Křestitel
v poušti žil,
vodu pil,
žíněmi své tělo kryl,
jedl kobylinky a med
a že smělé řeči ved,
záhy do nebe se odebral.
Z toho všeho, táto, Ti přejeme,
by Ti Pán Bůh na konec to nebe dal,
ale zatím silně vinšujeme,
abys dlouho žil,
pivo pil,
vdovecké své tělo parádil,

z kobytek pak mimo jiné dobré kusy, okusoval pouze kachní nebo husí.«

Náležel do staré ideální družiny spisovatelské, která na zaměstnání své pohlížela zrakem až puritansky přísným. Sám o sobě píše v povídce »Excurendo mládenec«, mluvě o tamním duchovním: »Byl co kněz s lidem den co den, bystrým okem prohlédal až do dna dobrých a ryzích duší, slýchal jejich stezky a býval svědkem i blahých jejich dnů. O své literární činnosti smýšlel Ehrenberger vážně a nemálo si na tom zakládal, že píše správnou, čistou, nepokaženou češtinou. Příkrou a odsuzující kritiku snášel dosti těžce. Když v Barákově »Svobodě« nazván byl (pro tendenci povídky »Dar Arnošta z Pardubic«) vlkem v rouše beránčím, bránil se silně v kruhu svých známých a s opravdovou radostí přijímal příznivé posudky kněží i nekněží. Sám byl ostatním soudcem bezohledným, když běželo o řádnou tendenci, pro jakou vždy ho roval. Ehrenberger ve všem spolucítil s osadníky, jako oni pěstoval ekonomii, do přírody rád vycházel (za churavým stoličku nosili), s každým ochotně rozmlouval a se zastavoval. Působil bez okázalosti, ale přece jeho zásluhy nezůstaly utajeny. Čestným občanem jmenován na osadě, kde se staral o chrám a školu, jako slavný kazatel i na Velehradě s poctami uvítán. Byl jmenován zbraslavským vikářem, vyznamenán čestným děkanem, titulem konsistorního rady, zvolen za

zásluhy spisovatelské kanovníkem na Vyšehradě. Jeho spisy byly poctěny cenami, přijaty do císařské knihovny, překládány, ctěny, rozšiřovány.

V osadě jeho působení, na místě, kde nejvíce napsal pěkných povídek, stojí nyní na rozcestí mezi Solnicí a Kvasinami u kostela Ehrenbergův kamenný kříž, sem s jeho vyšehradského hrobu převezený a slavně umístěný; kámen onen jest památkou na faráře spisovatele, potrvá snad dlouho; ale mnohem pevnější a trvalejší památkou jest spisovatelská činnost jeho, díla jeho, jež tolik dobra zasela do srdcí lidských. A této blahodárné činnosti Josefa Ehrenbergra, kanovníka Vyšehradského provolávám »Sláva!«

Ze slavností Ehrenbergových.

Článek o jubileu stoletých narozenin buditele národa českého Josefa Ehrenbergra způsobil mnoho oslav v jeho rodišti, působišti Solnici, v člancích novinářských i pojednáních o působení jeho v literatuře.

Druhá pamětní deska zasazena v Solnici, prvá r. 1887 rodáku básníku *Michalu Silorádu Patřčkoví* na rodném domě, druhá letos za pohnuté doby na samé farní budově. Jako z málo kterého města vyšla ze Solnice řada zasloužilých lidí. Ať jenom někteří ze zemřelých jsou připomenuti. Zde narodil se Václav Daněk, pisatel krásně ozdobeného kancionálu, učený Jan Mastík Solnický, kantor v Chrudimi, Fr. Fencel, historik, tři měšťané Lukavští, kteří s Janem

Dobrou Hruškou psali svého času paměti, znamenití učitelé Bekové, Ferd. Sidoň, malíř, původce křížové cesty ve zdejším chrámu, hudební skladatel Jan Hruška, povídkář Fr. Jiří Košťál, podporovatel české literatury Cyrill Rys, překladatel klassických děl prof. Ed. Štolovský, malíř a přítel studentstva Václav Černý, vědecký spisovatel Vilém Sladomel a jiní.

K těm druží se ne sice rodák, ale dlouho tady působící *Josef Ehrenberger*. Jeho spisovatelská činnost brala se několika směry. Slavnost při odhalení pamětní desky a svěcení Ehrenbergrova kříže popsána byla v denních listech, ale tuto přinášíme několik cenných řečí v doslovném znění pro jejich velikou cenu literární.

Řeč Jeho Milosti opata a preláta vdp. Meth. Zavorala ze Strahova.

Dostalo se mi vzácné věru pocty pozváním, abych v těchto slavnostních dnech, v nichž uctívá vděčná osada Solnická památku svého bývalého duchovního otce a proslulého spisovatele, sloužil slavné služby boží a posvětil jeho kříž. A chápu-li se v tomto okamžiku slova, věru ne proto, abych ocenil po zásluze všecken význam a celé trvalé dílo slavného lidového kněze a buditele; to se stalo právě přede chvílí z úst nesrovnale povolanějších, z úst kněze rodáka Vašeho, jehož jméno také již se stalo milým a drahým tisíci a tisíci českých čtenářů, a jehož přečetné již spisy vykonaly už v českém lidu katolickém mnoho dobrého a rozsely už mnoho poznání a světla, a co ve své slavnostní řeči nevyslovil farář-spisovatel

Dostál, doplní ze svých osobních vzpomínek slovutný rodák Solnický, starosta Dr. Hruška. Co já učinit mohu, je jenom hold, jež v tuto slavnostní chvíli vzdávám světlé a požehnané památce Ehrenbergově a je jenom přání, aby český klerus i český lid dovedl si vážiti toho, co mu náš oslavenec zanechal posvátným odkazem. Mně samému nedostalo se té cti a toho štěstí, abych byl osobně Ehrenb. poznal; když r. 1882 ohlášeno bylo jeho úmrtí, byl jsem mladičkým klerikem kanonie Strahovské a při zprávě oné neměl jsem a nemohl jsem míti ani tušení o tom, co svobody, co věrnosti v povolání a co veliké lásky k lidu plnilo srdce, jež právě posledním tepem bylo dotlouklo. Ale spisy jeho jsem znal, rád a dychtivě je čítal a už jako mladistvý student jsem zvykal jméno jeho vyslovovat s úctou. Pravda ovšem, že právě v době, kdy jeho požehnané péro už mu vypadalo z umdlené ruky, na obloze českého písemnictví rozzářily se a svítily už hvězdy první velikosti. Ještě dnes se mi zdá, jakobych cítil všechno to mladistvé nadšení, jímž hořela tehdy vznětlivá duše moje, když se opájela nesmrtelnými výtvary Sv. Čecha, a když Vrchlický a Zeyer a Neruda a s nimi a po nich celá řada jiných vyspělostí formy, smělostí myšlenek, nezvyklou šíří obzorů unášela a strhovala nás mladé nadšence a nedovolovala ani, abychom se kritičtěji trochu chtěli a dovedli zamyslit nad spisy, v nichž se nám všechno zdálo vrcholem krásy a nejvyšší metou dokonalosti. Což divu pak, že dílo a práce spisovatelů starších, k nimž i Ehrenbergra bylo počítat, ustupovala do pozadí

a že i zapomínáno bylo, s jakou nadlidskou námahou razili cesty, připravovali půdu, tříbili a zdokonaľovali mluvu naši, studovali náš lid, jeho mravy a zvyky, jeho boje a zápasy jeho utrpení i jeho naděje a tím vším umožnili, že na jejich bedrech vznésti se mohly pozdější generace do větších výší a z půdy jimi připravené a od nich zkypržené že pak ve chvíli, kdy Dobrota boží i našemu národu dala několik geniálních mužů, vykvésti mohlo písemnictví naše tak nádhernými květy. Co jsem jako jinoch nechápal, začal jsem pochopovat, čím více mi přibývalo let, čím více jsem nasbíral životních zkušeností a čím více světových literatur usilovným studiem stalo se mi přístupným. Poznal jsem, jako u nás tak i všude jinde, že jen to má trvalou cenu, co tkví hluboko v samé duši národa, co všemi svými kořeny zapuštěno je v rodnou jeho půdu, co je pravým obrazem jeho smýšlení, jeho životních názorů, jeho ctností i nedostatků, jeho nadějí i jeho utrpení. A jako u nás tak i všude jinde je každá kniha jen tehdy štěstím a požehnáním pro lid, dovede-li nanésti světla poznání do jeho rozumu, dovede-li srdce jeho rozehrát ohněm nadšení pro vše, co je dobré a spravedlivé a krásné, dovede-li vlívati mu odvahu k životu plnému síly a čestnosti a poctivé práce a uchrániti ho beznaděje v dobách zkoušek a neštěstí. Ehrenbergovy spisy šly za těmito vysokými cíli. Po stránce umětecké jsme bohudík vystoupili od jeho doby už mnohem výše; spisovné řeči naší přibylo ohebnosti a libozvuku, změnila se opravdu již v dýmant bohatě broušený, zářící ohněm a hrající

všemi barvami, a v lásce k otčině a v lásce k Bohu, této dvojí lásce, ale obojí svaté a obojí k dokonalosti lidského srdce stejně nezbytné, nemusel se náš kněz spisovatel lekat soupeřů. Bůh mu nedal daru geniálnosti, ale dal mu srdce, plné obětavé lásky k lidu, z něhož vyšel, a dal mu bystrost ducha, jíž dovedl postřehnout, co vše dobrému lidu našemu chybí a co jej tíží. S těmi dary stal se knězem a pak ovšem knězem podle srdce Páně, jedním z oněch v pravdě důstojných mužů, kteří ve své důstojnosti kněžské vidí svatou a krásnou povinnost, patřiti Bohu a patřiti národu každým tlukem svého srdce, věnovati mu všechny síly těla i ducha a pracovati neunavně o to, aby se lépe a jasněji a šťastněji žilo v českých chatách našich. Přirozeno pak, že i činnost spisovatelská byla Ehrenbergrovi jen pokračováním a sesílením kněžské jeho pastorage.

Každá práce jeho, ať už to byla lehounká črta či široce založený obraz z české minulosti nebo doby současné, posledním a nejvyšším cílem měla po každé zvednouti mravní úroveň našeho lidu zažehnouti mocnějším plamenem lásku k otčině a lásku k Bohu v jeho duši. Co to znamenalo v dobách našeho národního probuzení, dovede ocenit jen ten, kdo prožil a procítil všechno to pokoření, všechny ty ústrky a všechny ty křivdy, jež se na národě našem páchaly tak drahnou řadu let. Dnes ovšem už je jinak, dýšeme volněji, celá řada národních našich cílů už je dosažena, a býti a cítit se Čechem dávno už přestalo být hrdinstvím a obětí, ale stalo se samozřejmou, prostou povinností.

Je jinak, je volněji a svobodněji u nás, ale k. př. je budoucnost naše národní opravdu už tak zabezpečena, jsou šiky naše národní tak jednolity a svorny, všechny naše společenské vrstvy tak už světlem vědění prozářeny a tak vysoko pravou mravností zušlechtěny, že by idey, jež hlásali naši buditelé a jimž i Ehrenberger každou řádku svého péra a každé slovo svých výmluvných úst byl zasvětil, nemohly se už s tak neunavnou vytrvalostí vštěpovati do duše národa? Odpověď na tuto otázku, jasná a pevná odpověď nebude jistě žádnému soudnému duchu těžká, když prožíváme chvíle, nad něž vážnější Evropa snad ještě nezažila, a když už nyní je zřejmo, že slavná, trvalá budoucnost bude patřiti jen národům, bojujícím do poslední krůpěje krve z lásky k otčině a odchovaným v přísném a vážném plnění všech povinností i k sobě i k Bohu. A proto je tak krásným a významným zakončením slavnosti dnešní, že v tuto chvíli mám posvětit kříž, jež dojemná pieta zdejšího duchovního správce a obětavá láska ctitelů Ehrenbergrových na jeho památku zde postavila.

Po celý život svůj všemi silami o to pracoval, aby úctu a lásku ku sv. kříži zakotvil v srdce českého lidu, tím krásnější je pak ta myšlenka, že toto znamení spásy má českému lidu i českému kléru připomínat trvale všechnu práci a všechnu obětavost a všechnu lásku kněze-buditele. Českému lidu i českému kléru s důrazem to pravím. Jestliže nynější váš p. farář s tak radostnou horlivostí konal a vykonal přípravy k důstojné oslavě Ehrenbergrově, a

je-li tak šťasten, že na jeho farní budově dnes odhalena byla pamětní deska, co jiného tím slíbil za sebe i za své budoucí zástupce, než že kráčetí bude v jeho šlépějích, pln lásky k lidu, pln touhy po jeho dobru, pln odhodlanosti i oběti přinášetí den ze dne a znova a znova, jen aby lidu prospěl a jen aby lid k vyšší úrovni vzdělání a mravnosti zvedl.

Bude třeba k tomu nadlidských sil; u paty kříže jich načerpá, bude k tomu třeba stálého sebezapření; u kříže Kristova se mu naučí, a bude třeba velké, veliké lásky, jež všechno snese a všechno odpustí, a z probodeného na kříži srdce plamen lásky jej zanítí. Nuže stůj zde, pro příští doby zde stůj, ty svaté znamení spásy jako krásná, stálá památka na toho, jenž svého srdce nejkrasšími city a ducha svého nejlepšími myšlenkami úctu k tobě šířil a víru v tebe hlásal — a stůjž zde zároveň jako tichá, ale v mlčení svém tím výmluvnější výzva k českému lidu, aby pro svoje štěstí a pro lepší a krásší budoucnost otčiny svojí věrně si v srdci uchoval tu dvojí lásku k vlasti a Bohu, jejíž nadšeným apoštolem byl oslavenec náš!

Měl bych nyní poprosit sl. městskou radu, aby přejala v ochranu tento posvátný kříž; ale nebudu prosit, vím, že bych uslyšel odpověď, k tak čestnému úkolu že prosby není potřebí, a městská rada že s radostí převezme úkol tak čestný. Ale oč prosím, z celé duše prosím, jest, abyste nejen o tento kamenný kříž měli péči, ale i o to, abyste dbali pro svoje vlastní štěstí a lepší budoucnost otčiny dbali, aby v rodinách vašich a ve školách vašich úcta a láska k svatému

kříži se upevňovala a dobrým a čestným životem soukromým i veřejným projevovala. To bude pak oslava slovutného rodáka Vašeho nejdůstojnější a trvalá, protože bude uskutečněním toho, oč on z lásky k lidu a z lásky k otčině po celý život svůj pracoval.

Kanovník Fr. Vaněček pozdravil účastníky slavnosti jménem královské kollegiální kapitoly na Král. Vyšehradě řka:

› Vyšehrad, obetkaný zkazkami národa, byl posledním působištěm oslavencovým. Přirozené, že i král. kolleg. kapitola bere nejvřelejší účast na stoleté paměti svého člena Josefa Ehrenbergra, jež čítá ku svým nejvzácnějším perlám, jakož i národ náš plody jeho vřadil do literární pokladnice. Ehrenberger nehledal přízeň doby a proto zasloužil si vlasti vděk. Co plynulo z našich dějin jako drahá zkušenost poučná, to učinil základnou svých lidových děl bez ohledu na oblibu současníků. Milý kollega můj v slavnostní řeči po zásluze poukázal ku historickým pracem jeho, já chci poukázati jen ku jediné řeči oslavencově, ve které je vyjádřena výslednice historických studií, kteráž musí zůstati směrnici naší osvětlné činnosti pro všechnu budoucnost národní: jest to věta opakovaná v jubilejní řeči Ehrenbergrově v den sv. Václava na Proseku při 900leté památce zřízení biskupství v Čechách, o níž dvorní rada Dr. Kalousek mi pravil, že nejlépe vystihuje zásluhu sv. Václava. V této řeči opakuje Ehrenberger vícekrátě větu: bez sv. Václava nebylo by českého národa. Vyjadřuje zde oslavenec myšlenku,

kterou jinými slovy vyjadřoval i Palacký i Tomek, totiž, že pokřestění národa a mravní obrod a kultura s tím spojená bylo životní otázkou jeho. Tato výslednice jdoucí z dějin našich musí zůstatí posvátnou směrnicí pokrokové a osvětne činnosti pro další práci vlasteneckou všech milovníků, má-li národ dojítí met, pro které jej určila Prozřetelnost boží.

Procházeje starobylym městem Vaším, zpozoroval jsem ve znaku Vašem nad radnicí solnickou zasaženým dvě orlích perutí, však uprostřed jich hlubokou pravdu vyjádřenou našimi praotci : spojkou obou orlích perutí jest sv. Kříž. Jako dějiny nám hlásají svůj odkaz křesťanské kultury, tak nám opravdové vlastenectví velí i pro nás i budoucí, že všecken pokrok, všechna kultura naše musí nesena býti věčnou pravdou sv. Kříže. Tou cestou jest se bráti všem, kdož národa jsou milovníci v skutku a v pravdě. Tou směrnicí se nesou spisy oslavencovy, za něž mu národ vděčí.

V tom leží oslavencova zásluha i zbožný duch, na nějž s pietou vzpomíná naše král. kolleg. kapitula, kteráž nás sem vyslala, poctít pamět Ehrenbergrovu, ale s ní za jedno jest i národ, jenž učitelem svým má Palackého a Tomka.

Tvé slunko života, drahý oslavenče, zašlo, — ale Tvá pamět žije a hvězdy upomínek Tvých tryskají hojně; ať nám září jak polární hvězda na pouti národa za slávou boží, za slávou vlasti a blahem národa.◀

Řeč vlctp. Dr. Jaroslava Hrušky, starosty kladenského.

Vzácné a vysoce vážené shromáždění, rodáci moji milí a drazí!

Nemohu se ubrániti pocitu divně skličujícího a jakési posvátné hrůzy, že závěrečným slovem mám promlouvat o muži, s kterým jsem dosud láskou a vděčností pevně a úzce spojen.

Vzpomínám podzimního svátku před 62 roky, kdy kaplan solnický loučil se svým výmluvným způsobem s dosavadními svými posluchači, aby ještě téhož dne byl na faru Skuhrovskou dosazen. Se záhým ránem dostavil se do Solnice tehdejší biskupský vikář, Rychnovský děkan a pozdější čestný kanovník Josef Šolc, v kostele Solnickém do posledního místa přeplněném ozýval se hlasitý pláč a vše dělo se dle stanoveného pořádku. V rozrušené chvíli odjezdu nikdo sobě nepovšiml, že nejmladší dva ministranti, přespočetní a vlastními služebnými rouchy opatření, chlapci malí — zvěčnělý Řehoř Zimmermann z Mlýnka byl starší a sedmiletý já — v jakémsi nejasném pocitu opuštěnosti a bolestné ztráty, aniž čeho sobě řekli, za odjíždějícím kočárem se rozběhli. A běželi jsme a šli jsme jak se dalo, proběhli jsme částí Kvasin nám povědomých a pak pustili jsme se do světa širého neznámého; tu tam v dáli jsme zahlédli kočár a kde jsme si nevěděli rady, ptali jsme se, až jsme se na konec oklikou okolo hradu na vrch kostelní a do fary Skuhrovské jako hosté ne sice zvaní, ale po ně-

kterých domluvách vlídně uvítaní v komžích a jak jsme byli, šťastně dostali.

Časy šly a styky dobrotivé a milé neustávaly, ale množily se a nabyly pevné síly nezapomenutelného půvabu zvláštní osobní vlastnosti oslavencovou, který uměl také vzkypům a varům mladistvým a nezkušeným v rámci možnosti kývnutím své šedé hlavy laskavě hověti a dle shledané potřeby vlídně čeliti a z každého pokroku, pokud jen poněkud cenným a slibným se zdál, upřímně se radoval. Nezakusil jsem této veliké a ne vždy se vyskytující dobrotivosti sám, ač ovšem v míře svrchované, ale zakusili jí mnozí jiní se mnou.

Uvádím-li zvěčnělého profesora Dra Františka Michla, rodáka Korouhevského, chirurga znamenitého a učitele nejvalnější části nynějších lékařů českých v nejživější paměti a vděčné památce chovaného, vím, že jemu samému se zavděčuji, když smrtí předčasnou se stalo, že letošních oslav Ehrenbergrových účastniti se mu není dopřáno . . .

Není pochybnosti, že jest velmi nesnadno mluvit, když každé slovo v citu hluboce vzrušeném tak-kořka se utápí, a považuji se také oprávněným jen proto, že mám za svou povinnost, abych nehynoucí lásce a vděčnosti své i slovy dal výraz a také proto, že každá vzpomínka intimního rázu ani dnes ani pro příští časy není bez ceny. Časy rychle míjejí: kdo jsme Ehrenbergra blíže znali, sami jsme sečtení a na vlastní odchod připraveni; kdo se na něho pamatují, jsou valně dospělí a povážlivě stárnou; muž, jehož sté narozeniny se oslavují, vstupuje do světa nového,

kterému osobně je neznám a buď vážen a ceněn jen podle toho, co sám po sobě zůstavil, co jako bohatý kapitál bezpečně uložený na všechny časy úroky a zisky přináseti může a co o něm od hodnověrných současníků je dochováno.

Všecky vynikající vlastnosti a výborné vlastnosti člověka zacházejí s ním, také řečnická sláva je pomíjivá.

Řečník jest posa, ton, gestus, výraz a cit, verva a mnohé drobné věci, které mluvení činí řečněním; řeč dochovanou nikdo tak nepronese, jako ji pronášel řečník sám, ač myšlenka zůstává.

Ta ovšem jako všecko dílo ducha, ať je zachováno literou, notou, v kovu, dřevě, barvě a v jakékoliv hmotě člověka trvalejší, zůstává a zbývá a po své vnitřní ceně a hodnotě žije a prospívá stále.

Když Ehrenberger před 33 roky zemřel, mimo mnohé jiné uveřejněna byla v revui »Květech«
posmrtná stať z pera zvěčnělého básníka Otakara Mokrého, v níž psáno jest, že Ehrenberger jako starořímský Equites t. j. rytíři stál v druhém šiku naší literární legie.

On počátky svými, povídkami historickými, váže se ještě k období buditelskému; v povídkách těch jest právě tolik dobového rázu, kolik tehdy spisovateli všeobecně vzdělanému mohlo býti známo, a vynikají trefným a procítěným líčením povah českého lidu.

Poukazují-li dle svého úkolu, který jen dodává, co osobám bližších styků povědomo jest, z historických povídek jeho k »Svatbě na biskupství«, která

v almanachu od Matice musejní pod názvem »Perly České« v roce 1854 k tehdejšímu příjezdu císařských novomanželů do Prahy vydaném první z tří vypsanych cen byla poctěna, činím tak z důvodné příčiny.

V době naší, kdy národ český společně se všemi národy staroslavné říše Habsburské statečně a neochvějně povinnosti své koná a nesčetné oběti na životech a statcích mocnářství od četných nepřátel napadenému věrně a neunavně přináší, jest mile připamatovati sobě, že Ehrenberger u příležitosti obzvláště významné byl tlumočnickem nezlomné věrnosti národa českého k trůnu, k císaři a králi, hlasatelem oddanosti, která založená ve veškeré povaze vnitřní tvoří životně podstatnou část všeho jeho cítění a myšlení.

S prvními povídkami spojoval veršované deklamače vyhovující tehdejší společenské potřebě; ze stanoviska celkové jeho tvorby jest je považovati za pouhou koncessi učiněnou vkusu a požadavkům času. Rozumí se, že i v pozdějších letech různým takovým veřejným potřebám hověl, a nebylo při nejrůznějších příležitostech jakého říkání, aby nebyl o sepsání jeho požádán. Pamatuji se na veršovaný proslov k zahájení ochotnického divadla v Solnici a zejména na pěknou báseň z roku 1863 recitovanou na obvyklé tehdy akademii. Bylo v roce polského povstání proti Rusům a sympathie všeobecné byly s Poláky. Báseň pěkně vzpomínala osvobození Vídně od Turků polským králem Janem Soběským a po stu a osmdesáti letech přála Polanům

»aby matka Boží vaší zbrani,
opět vyprosila požehnání!«

Sám jsem také na podobné některé akademii v úboru hanáckém vypravoval o Plondrovském kmocháčku, který se svou ženou »kmochnou Kateřinou« šli na pouť na Svatý Kopeček, od Homolóce malounké kóseček, a o lečems žertovném a vtipném, co se jim přihodilo, čemuž výražkové placky a žluté buchty s vysokou cenou šafránu byly vlastním podkladem. Však on sám o tyto věci dále se nestaral a do seznamu tvorby své jich více nepojímal.

Odtud pak přes některé spisy pro mládež a jiné, Ehrenberger dospívá k své povídce lidové, kterou náleží zcela a úplně do literatury nové, v níž své vlastní a zvláštní místo pevně drží a také na vždycky udrží. Povídky tyto jsou tak věcné a životné, že jsou vpravdě obrázky, a některé podobny jsou, jak on sám nadepsal, »fotografiím«. Také z valné části lidé v nich líčení skutečně byli živi, o čemž my Solničtí víme nejlépe.

Abych uvedl něco a nezabíhal daleko: kaplan, který jako budoucí katecheta »Nové školy v Dlouhé Lhotě« při svěcení jejím pěknou řeč učinil, dosud jako kmet mnohých roků a mnohých zásluh, mezi Vámi žije. Staří Houkalovi na živu a výměnku, smutné žalmy o zániku závažného rodu selského a některé podrobnosti o manželech Coufalových v »Bratru Renátovi« jsou psány nejvřelejší krví vlastního srdce. V kritických rozborech Ehrenbergovy literární práce často už bylo se podivováno, že nebylo nelibosti a nevrlosti, když on své postavy bral z těch, s kterými se stýkal, a tak je přesně kreslil, že nebylo nesnadno uhodnouti, kdo k té které kresbě stál modelem. Ale

Ehrenberger se nikomu neposmíval, nikoho nepranéřoval — on se ani neusmál, on se jen usmíval, a co se rty usmívaly, v oku stála slza — slza lásky, která všecky ty postavy křehké, různými vadnostmi zatížené a po lidsku chybuující nejen jako své bratry, ale jako spolučleny svého národa miluje — slza vědomí, že nikdo nejsme prost křehkosti a chyby a že i spravedlivý hřeší za den sedmdesátkrát sedmkrát.

Proto nebylo nelibosti a nevrlosti a proto jeho povídky jsou českému citění a myšlení tak blízky a budou vezdy čítány. Čím více geniů, tím lépe pro národ i jeho věci jsou dobrým vínem, které čím starší, tím chutněji se pije a tím jest lepší.

Jest při této slavné příležitosti dovoleno, abych uvedl a uchoval výrok zvěčnělého geologa českého, profesora Jana Krejčího, který kdysi, když zvěděl o mých stycích s Ehrenbergrem, na Kladně se mi vyznal, že již po delší čas tráví léto na vědeckých potulkách Čechami a zimu zpracováním sebrané látky a četbou Ehrenbergrových prací, které rok co rok pravidelně všecky s velikým potěšením a k nemalému zotavení svému pročítá.

A Krejčí byl učenec slavný a muž na slovo braný, který podrobně znal rodnou zemi a každé město a každou ves v ní, který znal zevrubně všecká vrstvení těch kterých krajů ba zákoutí českých a znal také dokonale vrstvení českých srdcí a českých myslí lépe než kdo jiný a sám je v sobě řchoval.

Ehrenbergrovi bývá časem s některých stran vytýkána tendenčnost. Pravda jest, že byl katolický

kněz a že víru katolickou od národa českého pokládal takořka za neodlučitelnou, ač s hotovými poměry srovnati se uměl. Podle své povahy k celému národu dorostem stále se omlazujícím choval se tak, jako se choval k mladistvým a mladickým vzrypům a varům, aby jim do nejkrajnější možnosti kývnutím své šedé hlavy laskavě hověl a kde potřebu shledával, vlídně ale rozhodně čelil, nevybočuje z mezí literárního krásna a vyslovuje se s přímostí nejhlubšího přesvědčení, které se nekryje obratně a úmyslně volnými a vsunovanými slovy přídavnými a příslovci. Pro tyto výtky časem také lecos musil trpěti.

Želel jsem vezdy smrti jeho jako příliš záhé, ale když se stalo, že spisy jeho pro mládež, Dědictvím Maličkových v Hradci Králové vydané, leckde z knihoven žákovských byly vymýceny, přál jsem jemu z gruntu srdce, že se tohoto opatření nedožil. Když jednáno o dobro Národního divadla v Praze, Ehrenberger byl dožádán, aby do slavnostního listu »Národ sobě«, který byl spisovatelstvem českým opatřen, příspěvek zaslal. Požádání tomu vyhověl a zaslal několik řádků z netisknuté v tom čase dosud povídky »Jeskyně u proudů Svatojanských«, o Józovi, mladíku myslí slabé, který ztratil nevěstu a statek, od šťastnějšího soupeře alespoň tolik si vymínil, aby na zápraží a na dvoře statku, který se mu stal navždy cizím, podle chuti a libosti bičem sobě mohl zapráskati. S tímto svým příspěvkem byl zařazen právě na místě posledním, ne snad z předpojatosti, ale patrně proto, že pořadatelům nebylo jasno, jak s podobným žertem ve spise

z krátkých, pravé jádro toho kterého spisovatele obsahujících rčení sestaveném naložiti.

Také v kapitule Vyšehradské věc způsobila rozrušení, a zvěčnělý kanovník B. M. Kulda na týdenní přátelské večerní schůzce, které Ehrenberger po dobu svého zdraví s kapituláry Kafkou, Kočím, pozdějším děkanem, a Kuldou míval, vyjádřil se ve smyslu podobném. Ale veliká láska jest až úzkostlivě starostlivá, pro přítomnost a budoucnost nezapomíná minulosti, a v lehkém na pohled žertu skrývá se připomenutí hodné všeho uvážení. Míza, z které pokrok a vzdělanost lidská bují a zkvétá, jest zajisté společným jměním lidstva a všech národů, také každý národ ze svého vlastního k ní přispívá, a národ náš, ač počtem ne z největších, na svůj příspěvek vším právem může býti hrdým. Proč by tedy jmění vlastně společného neužíval? Jen jednoho je nutno dbáti, a to, aby ve věcech měnivého vkusu, zálib a také ješitnosti váha a podstata pravého vlastního rázu netrpěla — a ještě více, aby věcmi velikými a vážnými samo bytí a nebytí národa nebylo v nebezpečí uvedeno.

Když Ehrenberger v roce 1882 zemřel, vyzdvižen byl na hrobě jeho kříž, u kterého stojíme, přesně dle uložení obsaženého jako zvláštní odstavec v poslední vůli jeho. Ale přestavbou kapitulního chrámu Vyšehradského, který jest nyní pravou ozdobou a z nejkrásnějších svatyň Prahy, bylo podmíněno nezbytně, aby hroby v blízkosti praesbytáře kostelního byly zrušeny. Tenkráte vzpomínaje vyličené právě povahy Ehrenbergovy a hrůzné choroby, která přivodila smrt, uveřejnil jsem znělku nadepsanou jeho jménem.

Sonet zní jak následuje:

Tak miloval jsi zemi, jež nás sytí,
jež půda naše jest a matka pravá,
i pilný lid, jenž časně ráno vstává,
by v brázdu zoranou moh zrno vsíti

v té naději, že bude klasy žíti —
lid zbožný, jehož mysl vezdy zdravá
svým vtipem všecky klamy protrhává
a nad svízely umí vítěziti,

že nenašel jsi v lůně jejím klidu
a třikráte jsi temné lůžko měnil:
snad budily tě duté kroky slepé,

jež obcházejí kolem tvého lidu
j jž každým slovem jsi tak vřele cenil,
a v klembách hrobky spáti budeš lépe.

Královská starobylá kapitula Vyšehradská vyrovnala se se svými mrtvými plně a ušlechtilé. Na hřbitově jejím, kde tolik nejlepších mužů našich odpočívá, uprostřed nádherných arkad, vypíná se kaple neveliká s nápisem »Parva domus, magna quies — malý dům, veliký klid«. V hrobce pod kaplí uložena jest také rakev s tělesnými pozůstatky Ehrenbergrovými. Od počátku let 90tých rok co rok v den úmrtí sestoupil jsem k ní dolů a jsem 7. února návštěvníkem od hřbitovných zřízenců očekávaným. Mnohokrát již bylo řečeno a vytisknuto, že s křížem prvního hrobu nemohlo býti učiněno lépe, než aby byl vztýčen zde

v Solnici, kde on za počínajícího se politického probuzení našeho jako jarý muž tak pronikavě působil, že uctěn propůjčením čestného měšťanství na faru Skuhrovskou odcházel — kde později jako muž plné síly a spisovatel na slovo braný byl duchovním správcem váženým, řečníkem proslulým, spoluobčanem ctěným a milým, vzdělavatelem české a živné hroudy příčinnivým a hospodářem na vysost obeznalým, kam za svých let Vyšehradských a zejména v chorobě své jako mezi své milé a dobré známé ráda pravidelně zavítával.

Josef Ehrenberger představuje v bohaté kronice mého staroslavného rodného města list čestný, slavný a hustě popsáný, a milované mé rodné město bude spolu s ním vezdy účastno úcty a uznání, jehož národ Český Jemu nikdy neodepře.

Nemůžeme lépe uctíti stoletou památku jeho narozenin než když se zde u kříže, který na hrobě jeho stával, srovnáme a za jedno postavíme s ním v skalopevném přesvědčení a v tuhém předsevzetí platném nejen pro nás, ale také pro všechny budoucí — v předsevzetí učiniti všecko a neopomíjeti ničeho, aby národ český živ byl na věky — věrný úctyhodné říši Habsburské, kterou v dohodě s Nejjasnějším panujícím Arcidodem a se sdruženým královstvím Uherským založil a jako velmocenský ochranný a pevný štít nad sebe zvedl — věrný své krásné a žirné zemi, dědictví otců — věrný sobě — než když spojíme se pro svůj národ k prosbě a k přání učiněnému Polanům v roce 1863,

»aby na všem jeho podnikání
spočívalo Boží požehnání!«

Učinil jsem svého času opatření, aby jméno Josefa Ehrenbergra na náhrobním kříži jeho ovinuto bylo palmovými ratolestmi — dněs ve jménu Vás všech kladu ke kříži věnec palmový, jehož on sobě zasloužil a volám spisovateli českému, který národ svůj miloval láskou velikou, láskou do samé úzkostlivosti starostlivou z vroucího srdce.

Sláva! Sláva! Sláva!

Oslava 100. narozenin

spisovatele a kanovníka Josefa Ehrenbergra v Literární sekci družstva Vlast s přednáškou Aloise Dostála o zásluhách oslavencových.

Družstvo Vlast a jeho literární sekce oslavovaly dne 27. června 1915 o 5. hod. odp. v sále Jednoty kat. tovaryšů v Praze velkolepou slavnostní schůzí stoleté narozeniny velkého českého muže, kněze-spisovatele, Jos. Ehrenbergra, kanovníka vyšehradského.

Účastenství bylo hojné. Také z příbuzenstva oslavencova zavítali p. Frant. Thim, úředník se svojí chotí a dcerou. Královská kollegiatní kapitola vyšehradská byla četně zastoupena. Přišli: Jeho Milost, vdp. Msgre Th. dr. Josef Burian, zemský praelat a kapitolní probošt; vsdp. Monsgre Frant. Vaněček, sídelní kanovník; vsdp. Msgre Antonín Wünsch, sídelní kanovník a kníž. arcib. kons. rada; vsdp. Ludvík Groh, sídel. kanovník; vsdp. Václav Müller, sídelní kanovník. Dále mezi účastníky se nacházeli: vldp. Th. dr. Ignat Rath, pan prof. Jan Kalivoda, p. JUC. Alexander Schmidt,

ředitel *Vincentina* v Praze; vldp. P. Alois Rejzek, spisovatel a kněz řádu *Tovar. Ježíšova* v Praze; vldp. prof. P. Leop. Skaret a prof. P. Em. Kubíček z kníž. arcibisk. gymnasia v Dejvicích; vldp. Vojtěch Zika, emer. farář na Král. Vinohradech; vldp. Vlastimil Hálek, předseda družstva *Vlast* a farář v Liboci; p. T. J. Jiroušek, I. místopředseda a ředitel družstva *Vlast*; Jan Voborský, spisovatel a jednatel družstva *Vlast*; p. Jos. Vykoukal, řídící učitel na dočasn. odp. v Ouhvalech; p. Otakar Jakoubek, spisovatel v Praze; p. Václav Průša, soukromník v Praze; p. Jos. Vinopal, správce okresního chorobince na Smíchově; p. Josef Svoboda, majitel závodu pekařského v Košířích; p. Fr. V. Buk, majitel řezbářského závodu v Praze; p. Fr. Hrníček, studující v Praze; pp. Bohusl. Šubrt, faktor knihtiskárny a Jan Žák, účetní z družstva *Vlast*; pí. Marie Eberlová, majitelka zasílatelského závodu se slč. Marií Mandovou z Prahy; slč. Amalie Svobodova z Mýta u Zbirova; pí. Aloisie Jarošová, choť akademického malíře v Praze; pí. Marie Gafferová, choť soukromníka v Praze; Cth. škol. sestry Klára a Marketa z Král. Vinohrad a j. a j.

Schůzi zahájil předseda družstva *Vlast* dp. farář *Vlastimil Hálek* těmito slovy:

Vaše Milosti! Vysoce důstojní pánové!

Velectěné shromáždění!

V tísnivé přítomné době, kdy veškeren život vliterární obci české jest v částečném spánku, připadla památka stoletých narozenin osvíceného a oblíbeného

spisovatele českého kanovníka Jos. Ehrenbergra. Družstvo Vlast a jeho literární sekce nemohly opominouti jeho oslavy a tak dnes chtí splatiti veliký dluh mužiliterátu, který národu mnoho prospěl. Proto družstvo Vlast se svojí literární sekcí uspořádalo dnešní oslavu. kdež vítám včele Jeho Milost, vsdp. preláta Msgra Th, dra Jos. Buriana, probošta Vyšehradského, vysoce důstojné členy král. starobylé kapitoly Vyšehradské, duchovenstvo světské, řeholníky, veškeré pány hostytitele oslavence a zvláště vážené příbuzné jeho!

Dovoluji si též sděliti telegram, který došel od slov. pana dra Jaroslava Hrušky, starosty města a okresu Kladenského v tomto znění:

»Slavnému shromáždění Literární sekce družstva Vlast v Praze! Vzpomínaje věrně a s nepomíjející vděčností svého šlechetného příznivce, přeji dnešní oslavě Ehrenbergrově skvělého průběhu a zdaru.«

Nuže prosím vldp. kníž. arcib. notáře a faráře Aloise Dostála, aby se ujal řeči o našem oslavenci.

Přednášející vldp. k. arcib. notář a farář *Alois Dostál* přednášel přes hodinu »*O životě a literárním působení Ehrenbergrově*«.

Za hlubokého ticha a pozornosti všech promluvil krásnou řeč, jak uvedena na počátku této knížečky.

Když řečník skončil, byl od shromáždění odměněn hlučnou pochvalou a potleskem.

Předseda dp. *Vlastimil Hálek*: Děkuji slovutnému spisovateli, vdp. notáři Al. Dostálovi za tuto krásnou přednášku, která byla i populární i prohloubená.

Dále má slovo p. spisovatel Jan Voborský jako recitator.

Pan spisovatel *Jan Voborský* ujav se slova pravil,

Velecténé shromáždění!

Maje po přednášce p. notářově, ba po jeho přímo slavnostní řeči o životě a literárním působení kanovníka spisovatele Josefa Ehrenbergra zhostiti se úkolu, jejž na mne vložila naše Literární Sekce, totiž bych přednesl některé ukázky z básnické tvorby Ehrenbergovy, upřímně doznávám, že činím tak s jistou dávkou toho, co nazývá se v řečnickém i divadelním světě »tréma«. Podati dílo Ehrenbergovo tak, jak upřímně prostě bylo myšleno a přec jen myšlenkově bylo prohloubeno, není úkolem tak snadným, jak se při letmé četbě jeho veršů zdá; na mnohou věc, psanou svérázným humorem, opravdu přijíti by musil kloudný umělec, jenž humor má již v krvi, jakým byl n. p. zvěčnělý druhdy gelbgýsr a potom nezapomenutelná zdoza domu umění nad Vltavou, Jindřich Mošna. Není počtem svým snad přebohatá kytice básní Ehrenbergových; k závěru sebraných spisů zábavných vytištěny byly v tomto pořadí: Učedník nad mistra. Blbý Vaněk, zchytralý lhář. Hádanka, čili Sedlák královským radou. Rek hnido-pych. Posvícenská lest. Zbožný zlosyn. Dobrá rada v nouzi. Rychtářova příprava k prvnímu soudu. Člověk ani sám neví, co chce! Povýšení osady Náchodské za město. Ztracená sázka.

Všem společným znakem jest dobrá základní myšlenka poučná, nevtíravá sice, za to však tím účinněji působící; dobromyslnost autorova, která i tam, kde

splétá kopřivy satiry, přece jen přátelskou rukou vede čtenáře až k poznání zlatého jádra poesie, ovanuté zdravým humorem, dnes bohužel tak často nepoznaným a snad i odkopávaným tam, kde stánky humoru byly budovány a kde v různých zábavních místnostech místo pravé chutné, byť přiosřelé šťávy podávaly se protivné bryndy importovaných frivolností a banálností.

Z básní Ehrenbergrových mluvilo jeho české srdce a v tom srdci mluvil z nich též kněz, jenž lidu svému má býti přítelem, rádcem a těшитelem; ten lid učil Jablonský, učil jej i Ehrenberger, každý po svém, svou rázovitou methodou a blaze bylo by národu, kdyby místo desítek básníků moderních, dychtících po efektním výrazu slova a dokonalosti formy — byl i za cenu myšlenky — měl jedničky básníků, kteří k lidu sklánějí se jako ta jabloň v poli, která každému kdož kráčí kolem, podává ovoce svých větví. A takovým osvěživým ovocem že býti má též tvorba básnická, správně vytušil i Josef Ehrenberger!

Z básní Ehrenbergrových vybral jsem k dnešní oslavě dvě; ve »Zbožném zlosynu« utajena vážná poučka, že špatnost lidská zůstává špatností, byť i kryla se zdánlivým pláštíkem dobrého předsevzetí; báseň »Člověk ani sám neví, co chce« přiléhá takřka na poměry dnešní tísně potravin, kdy člověk děkovati má za každé sousto, jak mu je Pán Bůh nadělí — dobře chutná i miska oukropu i brambor na loupačku, jen když jest člověk spokojen!

Recitace p. spisovateli Janu Voborskému obou veršovaných prací Ehrenbergrových vydařila se jak přednesem

tak i mimikou a gestikulací výborně. I byl pak pan recitator za to odměněn bouřlivým potleskem a pochvalou.

Když potlesk utichl, dokončil p. *Voborský* své vystoupení touto další řečí:

Toto dnešní čtení veršů Ehrenbergrových smím zajisté s laskavým svolením velectěného shromáždění zakončiti několika veršičky svými, jež vznikly v mysli mé pod přímým dojmem velkolepého katolického manifestu dnešního, kdy nejd. arcipastýř náš, Leo kardinál ze Skrbenských sloužil u sochy sv. Václava mši svatou.

Verše ty cílí k posvátné půdě vyšehradského hřbitova, do které i naše Vlast v prosinci r. 1913 uložila zlaté srdce prostého českého kněze, svého zakladatele redaktora Tomáše Škrdle!

Jsem jenom zrnkem v písemnictví celku,
ba planým květem jen v té jeho zahradě,
však ze slov prostých uvíti chci znělku,
kde příležitost k tomu dána na snadě:

Byl Vyšehrad, jest klasů zlatých polem!
Již často přispěl v slavných duchů úrodu,
však také sklízel, smrtícím když bolem
tak mnohé zlaté srdce vzato národu.

Kdo církvi sloužili a k ducha cílům spěli,
svým pérem, slovem, vzlet a pravdu šíříce,
zda sobě zaslouží, jich bychom zapomněli?

Jen tehdy národ bude mohutný a celý,
zjeví-li těm svým díků, úcty nejvíce,
kdo s ním a s Bohem svoje srdce sdílet chtěli!

Nehynoucí čest budiž památce vyšehradského kanovníka spisovatele Josefa Ehrenbergra! — Vavřín tomu, komu po zásluze náleží! —

Když spisovatel p. Jan Voborský svoji řeč ukončil, byl odměněn hlučným potleskem shromáždění.

Předseda dp. *Vlastimil Hálek*: »Děkuji chvalně známému spisovateli a členu Literární sekce p. vrch. oficiantu Janu Voborskému za případně dramaticky přednesenou recitaci úryvků z některých básní a spisů Ehrenbergrových.«

Jeho Milost vsdp. probošt Msgre. Th. dr. *Josef Burian* ujal se slova a v poznášejším zápalu a nadšení promluvil k shromáždění:

Velectěné shromáždění!

»Krásná a povznášející byla dnešní slavnost, která byla konána na památku kněze-spisovatele Jos. Ehrenbergra. Ve dvojím směru jest mi za ni projeviti vroucí díky, a sice nejprve slavnému družstvu Vlast a jeho Literární sekci. Jako matrony starořecké vodily dítky ke hrobům slavných předků, aby je poučovaly o jich slavných činech, tak činí i družstvo Vlast, pořádajíc oslavy zasloužilých o literaturu katol. kněží, aby česká veřejnost viděla jich blahodárné působení a zásluhy o českou knihu. Jest to tím záslužnější práce, kdy naši protivníci je umlčují. A za druhé vděčím slavnostnímu řečníku vdp. k. arcibisk. notáři a spisovateli Al. Dostálovi, že nám tak krásně a dovedně vylíčil oslavence v práci na poli básnictví i belletrie, což se mu tím více podařilo, an jej z jeho

osady znal, slyšel a část života s ním zažil. Neméně děkuji p. recitatoru spisovateli Janu Voborskému, že nám živě v ladném přednesu přednesl oslavence v jeho spisech. Oba řečníci zaslouží velký dík. Dnes jest třeba v našem životě osvěžení podobnými literárními oslavami. Ehrenberger toho plnou měrou zaslouží. Byla to tichá, nadšená povaha, nadšená pro církev a vlast. Byl ze školy Sušilovy vedle B. M. Kuldy, K. Vinařického, V. Štulce, jimiž se může honositi Vyšehrad. Ti znali úder srdce českého lidu, a studující ho prokázali, že srdce české není nevěrecké, ale že jest hluboce náboženské a po výtce katolické. Ehrenberger byl v kapitole milován a pro upřímné srdce »otečkem«
všech zván. Proto nechť žije v myslích českých jeho památka, dokud jeho spisy budou zdárně působiti na srdce česká. O to se musíme všickni katoličtí Čechové a věrní milovníci českého národa přičiňovati, aby památka jeho nikdy nevyhasla. Vždyť oslavenec náš plnil krásné a ideální heslo Frant. Šušila: »Církev a vlast, ty v mojich sestersky se milují nadrech. Každá púl, každá má srdce moje celé!«

Působivě, se západem a nadšením pronesená řeč vsdp. probošta dra J. Buriana učinila hluboký dojem na všechny přítomné a byla korunou obou předcházejících řečí. Vřelým potleskem dali přítomní na jevo svůj souhlas s katolicko-vlasteneckým proslovem bohonadšeného strážce posvátného Vyšehradu.

Předseda farář *Vlastimil Hálek* zakončil po významné a působivě pronesené řeči J. Msti vsdp. probošta Msgra. dra. Jos. Buriana slavnostní schůzi slovy:

»My všickni přítomní se všemi upřímnými ctiteli vzdáváme Tobě, oslavenče v nadhvězdne říši hold vděčnosti a čestného uznání za vše, co Jsi jako český kněz pro českou literaturu vykonal. Tobě nehynoucí čest a sláva!«

»Sláva, sláva, sláva!« opakovalo shromáždění a na to se rozešlo.

Oslava stoletých narozenin Jos. Ehrenbergra dne 29. srpna 1915 v Solnici.

Již předem naše staroslavné město okrášlilo se prapory a na nádraží při každém vjezdu vlaku měli členové místního komitétu příležitosti vítati některého rodáka nebo milého hosta. Jenom kde kdo jevil starost nad tím, vydrží-li jasné počasí na slavnost. Byli tu rodáci, kteří vážili dalekou a za nynějších poměrů nákladnou cestu do Solnice. Slavnostně byl uvítán Jeho Milost *Method Zavoral*, k jehož uvítání se dostavil i majitel panství baron z Königswarterů a básní oslovila družička Mülledrova.

V týž den, kdy r. 1881 posledně Ehrenberger v Solnici kázal, letos ranní měl a kázal P. *Jan Zima* O. S. B z Emaus v Praze o statečnosti u víře, velké kázání měl o pravdách ze života sv. Jana Kř. za nynější doby válečné vsdp. kanovník dr. *Šulc* z Hradce Králové, pontifikální mši sv. sloužil ndp. opat Strahovský za přísluhy četných kněží.

Dostavili se p. t. pánové Fr. Vaněček a Ed. Šitler, kanovníci z Vyšehradu, Fr. Tomíček, vikář rychnovský, Jan Veverka, prof. a redaktor Děd. Mal., Ed.

Hlaváček, vikar. sekret. z Bystřice, dr. Hugo Doskočil, řed. semináře v Hradci Králové, děk. Al. Vašátka, J. Dokonal, far. v Dobřanech, Fr. Kubánek, děk. v Rychnově n. Kn., Ed. Švorc, far. v Lukavici, Antonín Kašpárek, farář z Prahy, Ludvík Novotný, prof. z Rychnova, Jan Novohradský, farář v Černikovicích, Josef Jirsa, katecheta v Žamberku, Václ. Ehl, děk. v. v., Fr. Dostál, katech. v Hradci Král., Antonín Rubík, katecheta v Rychnově, Fr. Kuhn, katech. v Ústí, kapl. Fr. Machač z Bíl. Újezda, far. Jos. Roesler, kaplan Mihulka z Vamberka, Vosyka z Rychnova, prof. Novotný, far. Jelínek ze Skuhrova, Holan, kaplan z Dobrušky, katecheta Plocek v Král. Městci, farář Kučera z Kladrub a bohoslovec Kejval z Javornice.

Jak dopoledne tak odpoledne dostavily se značné zástupy ctitelů Ehrenbergrových, které uvítal místodrž. rada a hejtman z Rychnova pan Wunsch, jenž se dostavil s okres. inspektorem p. Gaislerem, jménem města radní p. *J. Michera* a far. *Rössler* jménem místního komitétu. Poněvadž počalo silně pršet, pronesl spisovatel a red. »Vlasti« *Alois Dostál* přes hodinovou řeč o životě a působení Ehrenbergrově v sousedním kostele za přítomnosti přečetného posluchačstva. Po přednášce, s velikou pozorností ode všech vyslechnuté, opět se vyjasnilo a průvod se bral před farní budovou, kde odhalena deska. Msgre. dr. *Fr. Šulc* odevzdal protektoru slavnosti dr. *Jar. Hruškovi* od J. M. biskupa hradeckého list uznání a pochvaly. Týž spolu přinesl od Jeho Excellence ndp. biskupa *Doubravy* pozdrav vděčnosti oslavenému knězi. Ka-

novník Msgre. *Fr. Vaněček* v delší řeči oslavil především vlastenectví Ehrenbergrovo a přinesl pozdrav koll. kapituly Vyšehradské, již a spolu J. M. vsdp. proboštovi dru. *Jos. Burianovi* komité zaslalo pozdravy a důkazy úcty. Místní farář *Rössler* přijal odhalenou desku v opatrování a družička *Hrušková* přednesla báseň o buditelích národních. »Kde domov můj« slavnost před farou skončila a mohutný průvod se hnul ke kříži Ehrenbergrově, jež sem byl z Vyšehradu r. 1888 převezen a značným nákladem opraven a nyní měl býti posvěcen. J. M. vsdp. opat *Zavoral* dříve přednesl skvělou řeč, proč klerus i český lid si má vážiti národního buditele Ehrenbergra, jenž byl štěstím pro literaturu i osadníky, jehož spisy byly prohloubením kněžské pastorace, neboť zvyšovaly spolu mravní úroveň lidu. Po svěcení promluvil delší řeč p. dr. *Jar. Hruška*, purkmistr Kladenský, podav spolu cenný materiál k životopisu a národnímu působení svého vychovatele a dnešního oslavence, jehož činnost pro národ a osadu byla požehnáním. Tato i opatova řeč jsou v archu uvedeny Družička *Dědková* zakončila slavnost u kříže vzletnou básní od dra. Hrušky. V kostele následovalo pontifikální požehnání. Sotva slavnost skončena, počalo silně pršet.

Slavnosti vedle už uvedených pánů účastnili se ještě zástupce patronův p. Rázl, dr. Fr. Jetel, starosta a býv. posl. čes. strany křesť.-sociální F. Šabata, dr. Jan Pražák, dr. Jan Jarník, jenž přečetl při hostině na faře rumunskou báseň, zastupitelstva Solnice, Kvásin, Ještětice a Litohradu, místní i okolní učitelstvo, spolek

dobrovolných hasičů, panny s praporem a četní jiní. Na kůru provedl krásně hudbu řed. Obst a konservatorista J. Fendrštát z Rýchnova za spoluúčinkování četných vzácných sil místních a okolních.

Večer provedena v hotelu Hruškově ku poctě rodáků akademie za účinkování slč. Doubravských, slč. Růž. Matysové, Fr. Doubravského a svrchu uvedeného p. Fendrštáta na piáno, harfu, housle i zpěvem. Při večírku, jehož se velmi četně účastnilo vedle hostů i domácí obyvatelstvo, promluveno opět několik pěkných proslovů od dra. *Jar. Hrušky* na téma: »Kdo ctí slavné muže, ctí i sebe«, a provolal slávu J. Vel. cis. a králi Františku Josefu II. od J. M. vsdp. opata *M Zavorala* na thema: »Budeš-li s lidem, lid bude s tebou«, od Msgra. dra. *Fr. Šulce* o matce Ehrenbergrově, jak ctí vlast i církev. Týž přednesl pozdrav za katol. politický spolek v Hradci Král. Kanovník *Edu. Šitler* pojednal o některých spisech oslavencových, zvláště o »Fabirole« a přednesl pozdrav Akčního výboru sjednocených katol. organizací, notář *Václav Ehl* jménem duchovenstva pronesl pozdrav, dr. *Jetel* podal vzpomínky rolnických studentů a četných po světě roztroušených ze Solnice pocházejících inteligentů. Spolu dán a přijat návrh, aby nově založený park kolem kostela slul Ehrenbergrovým. Jako na faře při hostině, tak v hotelu při večírku vybraná společnost pěkně se pobavila.

Přečetné byly projevy, jež došly telegramy i poštou horlivého komitétu. Především hold zaslal po svém delegátu J. Excel. ndp. biskupové Doubrava

z Hradce Králové a Hůlka z Čes. Budějovic. Mile překvapilo, že se přihlásili též přátelé oslavencovi, čtyři dítky od bratra Václava Ehrenbergrova z Jihlavy. Telegrafovali dr. Al. Kolísek, ředitelství městské spořitelny na Kladně, profesor Jirásko, rada král. města Kladna, zemská rada katolíků, náměstek z Kladna Němeček, kanovník Reyl, okr. výbor na Kladně, kladenské děkanství, sekretář Brož z Podolí; dále zaslali projevy úcty redakce »Našich Listů«, redakce »Čecha«, »Kazatele«, »Obnovy«, prof. Veverka, děk. Václav Hlavsa, Jos. Světelský, katech. z Třebechovic, Fr. Náhlík, far. ve Chvojně, obecní úřad z Korouhve, far. V. Váchal, O. S. N., dr. J. Pražák, gymn. ředitel, spisovatelka Grossmannová-Brodská (báseň), Jedn. katol. učitelstva, spolek čes. spisovatelů belletristů »Máj«, kan. Fr. Kerner, kan. Václ. Hlavsa jménem kapitoly Králové-hradecké, Jednota katol. učitelstva českého, Družstvo Vlast, dr. Václ. Řezníček, »Svatobor« v Praze, prof. Jirásek, Politické družstvo tiskové, Spolek pro zakl. katol. knihoven, far. Karel Kučera, Tisková Liga v Praze, Sociální odbor a Literární sekce družstva Vlast, dr. Fr. Cibulka, lékař v Pardubicích, Jos. Grim, kapit. děkan jménem kapitoly Staro-Boleslavské, Vlastimil Hálek far. v Liboci a mnozí jiní.

V pondělí měl J. M. vsdp. opat *Zavoral* pontifikální rekviem za zesnulého a spolu mnozí kněží, kteří zde posud zůstali.

Toť byla důstojná oslava Ehrenbergrova v Solnici.

Roč. XVI.

Čís 4.—6.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách. Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h, do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí 10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ **HLASY** □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast v Praze 570-II.**
Redaktor **Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy.**
• Administrace **Praha, č. 570-II., Žitná ul. 26 n.**

Po stopách
prozřetelnosti Boží
Napsal **Jos. Hronek.**

V PRAZE, 1916.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Motto :

*Čím katoličtěji člověk žije,
tím je šťastnějším.*

J. Jørgensen.

Obsah :

Úvodem.

Jan Jørgensen.

Joris Karl Huysmans.

John Henry Neuman.

Úvodem.

Nevyzpytatelné jsou cesty prozřetelnosti Boží, kterými Bůh vede člověka k poznání, v čem spočívá dokonalé štěstí a kde možno ukojiti touhu srdce po dobru, pravdě a krásnu. Slovo sv. *Augustina*:*) *Fecisti nos ad te, Deus, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te* — učinil jsi nás, Bože, pro sebe a nepokojné je srdce naše, dokud nespočine v Tobě — ukazuje nové hnutí náboženské a to právě mezi inteligencí se jevící zklamané vědou.

Jak těžko pak duše, jež po pravdě žízni a stůně, se povznáší k Bohu, ukazuje konverse *Jana Jörgensena*. Odcizen pravé víře dochází k poznání pravdy v přístavu církve sv., v náboženství katolickém a vroucně prosí: »Ó, Pane, nedej mi zahynouti jako zrnku písku ve víru zrněk prachových! Vezmi mne do své ruky a zapuť jako kamínek třebas v poslední místo své velké Kathedrály života. Nezamítej mne, učiň mne jedním ze svých dělníků. Ukaž mi, kterak žíti v čase rozkladu a zmatku, jako činili ti mistři a učitelé, kteří ve stoletích víry plnili svět krásou. Popřej mi pracovati, jako oni pracovali, nikoliv z egoismu a marnivosti, ale z jediné potřeby,

---

*) *Confess. I. 1.*

abych viděl jméno tvé slavené na nebi i na zemi!« (*»Naše Paní Dánská«.*)

Joris Karl Huysmans, jemně kultivovaná duše francouzská, rozsmutnělá a rozervaná rozporem skutečnosti, dochází k poznání, že »Bůh je láska« (I. Jan 4. 16.) a doznává dva roky před smrtí svou: »Prozřetelnost byla ke mně milostivou, svatá Panna dobrou, byl jsem veden, jak se říká, cestami mimořádnými; může-li kdo míti jistotu, že bez pomoci Boží byl by ničím, tedy jsem to já.« (*»Na ruby.«*)

Kterak prozřetelnost Boží ex imaginibus et umbris ad veritatem — z podobenství a stínů k pravdě vede, ukazuje konverse Newmanova. S posvátnou úctou a obdivem dlužno předstoupiti před přísnou a něhyplnou postavu *kardiála J. H. Newmana*, jehož dílem a životem provívá opravdová zbožnost.

Úkolem těchto řádků *) z lásky a neochvějně oddanosti k církvi sv. a víře Kristově psaných, jest vésti k poznání, že *»čím katoličtěji člověk žije, tím jest šťastnějším, neboť tím více se cítí ve vnitřním, hlubokém, podstatném míru s Bohem, sebou a celým tvorstvem . . . «*

---

*) Následující kapitoly jsou pozměněny a rozšířeny v tisk z čas. Sv. Vojtěch r. XI. str. 53. . . , 93. . . , a 117. . . : »Ze života konvertitů« a z čas. »Vychovatel« r. XXX., str. 158 a násl.

I.

V malém dánském městě Svendborgu narodil se 6. listopadu 1866 v jedné lodnické rodině hošík — Jan. Z nepatrného jinocha vyrostl muž, který dnes jako básník a spisovatel daleko za hranice svého domova jest znám. I k nám proniklo jeho jméno.*)

Jan Jörgensen

dospěl k vytouženému cíli svému — v lůno církve katolické — po tak různých cestách mnohých bojů duševních než z vysloveného nekřesťana a moderního pohana prohlásil se radostně a mocně za vyznávajícího učení Kristova. Klíč k poznání toho všeho poskytuje nám jeho život.

Na svůj domov a mládí v něm prožité vzpomíná Jörgensen těmito slovy: V starém, tichém Svendborgu stálo v jedné z oněch, těsných, dlouhých tříd staré, roubené stavení. Dole bydlil tkadlec — a nahoře, v příbytku lodnické rodiny, spatřil jsem jednoho pochmurného listopadového dne roku 1866 světlo tohoto nestálého světa. Brzo po mém narození přestěhovala se malá rodina do nového domu . . . Nový dům

---

***) Pokud se týká literárního významu čti a srovnávací práce a překlady Fr. Dohnala, Em. Trévala a knižně vydanou »Poutníkovu knihu z františkánské Italie« v překladě Dra K. Vrátného (V Praze 1910.)

stál v uličce, která vedla vzhůru k hlavnímu chrámu města — z doby katolické říkali mu ještě kostel Panny Marie. Též zvony byly staré katolické zvony, a třikrát za den, ráno kolem hodiny páté, v poledne a při západu slunce zvěstovalo jejich daleko se rozléhající vyzvánění chyálu Bohorodičky — aniž by ovšem někdo z dobrých Svendborgčanů uhádl smysl onoho starodávného vyzvánění. Zvláště navečer byl hlas zvonů slavnostní — kovové tóny se chvěly a duněly mocně v dáli přes malé domy — a ještě dnes, po tolika cestách v zemích na zvony bohatých, myslím, že jsem neslyšel vyzvánění krásnějšího nad ono v mém dětství z chrámu Matky Boží ve Svendborgu.

Za domem rodičů mých byla zahrada. V létě býval jsem téměř ustavičně v zahradě — za doby však zimní v knihách strýcových. Tento strýc usadil se v našem domě, když jsme se přestěhovali do nového stavení. Byl jediným bratrem mé matky a učitelem při městské reálce. Pořídil si slušnou knihovnu asi o 3.000 svazcích — a toto bohatství literatury bylo přístupno nyní mně, dorůstajícímu dítěti. Dlouho za zimních večerů seděli jsme tak pohromadě, strýc a já, každý nad svou knihou skloněný a venku bylo ticho zasněžené silnice, jen občas přerušované zvoněním rolniček saní, jež kolem uháněly . . . «

Nejmilejší četbou Jörgensenovou byly rytířské romány. Otec Jörgensenův dlel většinou na

cestách ve vzdálených zemích. Vliv na Jana měla zbožná matka — protestantka. Ač to byla velmi zbožná paní, přece zřídka kdy mluvila s dítětem o náboženských věcech. Proto tím věrněji uchoval v srdci svém Jörgensen slovo její, které jedenkrát k synu svému proniesla, když nadšeně hvězdnou oblohu jí vykládal: »*Jen zachraň svou duši, milý synu, Pán Bůh na tobě více nežádá!*«

Starostlivá matka pozorovala, co se děje v duši mladého studenta. Prvotní víra v srdci jeho otřesena, ač znal bibli velmi dobře a studoval odborné knihy náboženské. Poznával, že protestantismus, který právě bibli vykládá dle svého rozumu a libovůle, nemůže mu vyhovovati. Jörgensen jsa již v útlém věku nadán velikou vnímavostí pro vše krásné, čím dále tím více se přesvědčoval, že suchý, veškeré poesie zbavený protestantismus nemůže býti životním jeho náboženstvím. Jeho bohem stala se příroda, její zbožňování jeho náboženstvím, proto se zápaem čítal spisy Darwinovy. Zvláštním kouzlem působily na něho již tenkrát latinské chvalo zpěvy a písně středověké, které si opisoval do zvláštní knížečky, aby je mohl míti stále při sobě. Do ní také poznamenal si první polovici latinského *Ave Maria*, t. j. *Zdrávas Maria*, které našel v kterémsi dánském naučném slovníku.

Na večer, když utichl všední ruch a na čistém modrém blankytu zazářil měsíc, vykloněn

z okna a hledě do měsíce šeptal si »Zdravas Maria« — těm hvězdám, tomu měsíci. Nejstarší sestra kárala ho za to, že není křesťan, ale pohan a ctitel měsíce.

Příroda byla Jörgensenovi vším. »Tak se stalo — vyznává později — že dostavila se ještě před ukončením osmnáctého roku hodina, kterou jsem vylíčil v »*Života lži a života pravdě*«, tehdy jsem si najednou uvědomil, že už nejsem křesťanem. Téhož večera jsem usnul poprvé, aniž bych se pomodlil obvyklý dosud »Otčenáš«. Od té chvíle stal se ze mne vášnivý ctitel přírody, milovník samoty hlubokých lesů, blouznivec noci, jenž se opájel rosou a svitem měsíčním, zbožňovatel hvězd a hlubokého hrobového ticha podzimu.« (*»Kniha cest«.*)

Proto hledal léku v rozkošech a radovánkách tohoto světa. Vystudovav gymnasium s vyznamenáním dal se zapsati jako posluchač filosofie na universitu.

Po krátkém studiu filosofie domníval se, že nalezne ukojení v přírodních vědách, ale po třech letech věnoval se cele literatuře.

Svazkem »*Básní*« vystoupil na veřejnost. A hned se stal oslavovaným miláčkem pokrokových kruhů dánských, z nichž zvláště dorost ocitl se na nebezpečné cestě ideí Jiřího *Brandesa*. Tento dánský učenec oblíbil si mladého básníka a učinil ho redakčním sekretářem velkého listu

v Kopenhagenu. Tím byl Jörgensen ve svém živlu a oddal se svým choutkám.

Ale zdravé jádro a vzpomínka na matku nebyly v srdci Jörgensenově zničeny. Jest sice pravda, že po dlouhá léta zapomenuto bylo slovo matčino, až jednoho dne opět se vynořilo, a to jako nové světlo, nového, jasnějšího života. Temné stíny nespokojenosti vlekly se s ním a hříšný život ho neuspokojoval. Pojednou tmy duše jeho byly zaplašeny. Hrůzou jej napiňovalo, když vzpomněl na slovo matčino: *»Jen zachraň svou duši, milý synu, Pán Bůh na tobě více nežádá!«* — a obrátil se.

S odvahou a celou silou mládí opustil dosavadní dráhu a hledal — sám a bez pomoci, jak byl — cestu novou, o níž cosi tušil, že k pravdě vésti musí: cestu k Bohu.

V Itálii poprvé poznal krásu katolické církve. Od obdivu a úcty k úvaze a studiu jest jen krůček. Jörgensen blížil se čím dále tím více k pravé víře. Jak těžko musil chápati takový člověk nadpřirozené učení a zásady katolického náboženství — o tom vypravují mnohá místa jeho *»Knihy cest«*.

Ale s důkladností a vytrvalostí severana krácel Jörgensen na cestě, kterou jako správnou poznal, stále ku předu a ta jej také uvedla r. 1896 v lůno církve katolické. Následky tohoto kroku zřetelně viděl v manželství a v rodině své. Ale výsměch a potupa přátel ho nezviklaly, ano

když i pokrokářské kruhy samozřejmě s opovržením se odvrátily od »nevěrného« — tehdy to Jörgensen pocítil i na svém postavení — stal se neoblomným ve svém katolickém přesvědčení.

Jörgensen proslul nyní jako básník a spisovatel. Všechny jeho knihy jsou napsány ze srdce tvůrčího umělce a každá nese znak jeho bolesti. Knihy před obrácením napsané došly v Dánsku velké obliby. Jiří Brandes založil slávu mladého básníka. Jsou proniknuty bujnou obrazotvorností a bezuzdnou smyslností, ale v posledních zaznívá již smutný ráz prázdnoty a unavenosti.

»*Života lež a života pravda*« jest první práce jeho, kterou Jörgensen stojí na věřící půdě. Přesně a poctivě líčí obrat svůj, o němž vypravuje svým přátelům, pro které bylo obrácení jeho hádankou, poněvadž nechápali hloubku duše vnímavé, která k Bohu se obrátila.

Z básníka-protestanta rodí se nový člověk, opravdový, upřímný katolík, který výsledek svých zkušeností sám nejlépe vyjádřil: »Čím katoličtěji člověk žije, tím je šťastnějším, neboť tím více se cítí ve vnitřním hlubokém, podstatném míru s Bohem, s sebou a celým tvorstvem. Světlou vstříc, životu vstříc, protože lásce vstříc — to je výraz katolické zbožnosti, oné k nejvyššímu dobru a k nejvyšší spravedlnosti směřující snahy srdce i vůle, to jest celého vnitřního člověka,

Všude a při každé příležitosti projevuje toto své nadšené Credo, a v knihách jeho jako zlatá nit vine se radostná jeho víra, která uzdravila jeho rozsmutnělou duši.

Přichází k přesvědčení, že kde jest pravda, tam jest také láska, právě jako nenávist jest ve spolku s bludem. »Jest to tak prosté, a přece člověka často nenapadne, aby užil tohoto velikého kriteria. Za našich dní jest tolik lidí, také mezi těmi, kteří se nazývají nábožnými, kteří se chlubí svou nenávistí, planoucí, hořící, horlitelskou nenávistí . . . Ale dobrý člověk, člověk křesťan tedy ještě více, má dovolení jen jedné věci nenáviděti: nenáviděti zlého. A kde nalézá toto zlé zřejměji a lépe než ve vlastním srdci? Tam jest předmět vlastní jeho nenávisti a nikde jinde. Jeho nenávist musí se obracet dovnitř, nikoli ven . . . Z opravdové nenávisti zlého vypučí také pravá láska — ne láska širokých frází a veřejné dobročinnosti a dobrých skutků, konaných na rozích nejživějších ulic evropských, nýbrž ona skutečná láska, která vzplanula ve svatém Františkovi a byla příčinou, že každý tvor a každý osud se dotýkal jeho srdce tak dobře jako on sám a vlastní život. Často jsem přemýšlel, není-li křesťanství vlastně tím prostředkem, který dal Bůh lidem, aby se stávali sebou samými . . . Jeden francouzský spisovatel, jeden z našich velikánů sedmnáctého století, *monsieur Olier*, řekl hluboké slovo: »Láska proměňuje v to, co miluje.« Ale

také nenávist proměňuje. Lidé, v nichž jest láska, bývají uchvacováni Kristem a proměňují se v něj. Lidé, v nichž jest nenávist, bývají od něho odmítáni a naplňováni hlubší a hlubší nenávistí. A takto lze porozuměti tomu, co Kristus praví v evangeliu, že svět *jest* již odsouzen, protože neuvěřil v něj. Neboť v postavení člověkově ke Kristu jest svědectví o člověku tom, a proto soud . . . Slova tato vkládá Jørgensen do úst dobrého P. Samuela*) oplývaje radostí, jedinou pravou radostí, že jest v *pravdě* a v *lásce*! Proto vroucně volá »Pravdo a lásko neopouštěj mne!« Hledati jasně a upřímně ona dvě nejvyšší dobra, to jest ta dobrá vůle, na níž Bůh pohlíží se zalíbením, to jest ta modlitba, jež bude vždycky jistě vyslyšena, to jest stav milosti, v němž má člověk pokoj na zemi a doufanlivě smí zíratí smrti v ústrety, jsa jist, že si vyvolil lepší díl, jenž nebude odňat od něho . . . »Pravdo a lásko neopouštěj mne!« — jíti tímto světem s tímto vzdechem na rtech a v srdci, to jest býti na cestě k nebi a činiti pravdou slova básníkova: »Krásnými královstvími pozemskými kráčíme do ráje se zpěvem.«

---

*) J. Jørgensen: Poutníkova kniha, (v překladu dra K. Vrátného str. 256.)]

II.

Je-li člověk v životě nešťasten,
 má to vždycky příčinu jednu —
 nedostatek víry. Tolstoj.

Mohli bychom říci, že tak jako Jørgensen obracejí se k církvi Kristově severané. Docela jiný duchovní převrat odehrává se v umdlené a rozsmutnělé duši mnohého vzdělaného Francouze. Představitelem takového návratu v lůno mateřské církve katolické jest

J. K. Huysmans.

Narodil se v Paříži 5. února 1848 z rodičů katolických a byl svědomitě vychován u Otců z Tovaryšstva Ježíšova. V životě svém však poznal pravdu slova Tolstojova: je-li člověk nešťasten, má to vždycky příčinu jednu — nedostatek víry.

Chceme-li Huysmanse poznati, jest třeba, abychom poznali jeho dílo, neboť právě jeho knihy jsou úplným vypsáním jeho života. Obdivujeme se a žasneme nad obratem Huysmansovým. Ten, který zprvu pro vše katolické jen posměšek měl a ustěpačně se vysmíval, vším náboženstvím opovrhoval, opravdový to Francouz-neznaboh — obrátil se po mnohých bojích. Liturgie, krásné obřady a umění církve katolické přivádějí ho tam, kde zakotvil celou svou něžnou duší.

Literární fysiognomie jeho u nás jest známa, méně správně však soudí se o jeho návratu

k církvi, na nějž hledí se jako na pouhý projev aestétství, snad proto, že ze všech jeho děl zaznívá jako základní tón ironický pathos. Jaký význam má tento ironický pathos správně vystihuje *F. X. Šalda*: »Ironií vstupuje metafysický živel do díla Huysmansova: s počátku pouhé konstatování nedostatečnosti života stává se později soudem a kriteriem. Jako u Pascala, jako u Kierkegaarda jest ironie u Huysmanse přechodem k náboženskému cítění, k náboženskému hodnocení.«

Jak pohlížeti na obrat Huysmansův? Huysmans sesmutněn v duši, rozerván disharmonií skutečnosti, v níž nízkost a jiné moderní vlastnosti dnešního člověka znechutily a znavily jemně kultivovaný jeho smysl, hledá útočiště v náboženství. A právě *veliké umění církve naznačilo mu cestu, kudy třeba se ubíratí*. Při tom však pozorujeme, že psychologický process jeho konverse nedospívá v onu velebnou duchovou harmonii, po níž prahnoucí básník tolik toužil. Umění středověkých katedrál, divukrásný ritus a vznešené melodie chorálu přetvořují nitro Huysmansovo jen na chvíli, dokud neprocitá jeho srdce rozčarováním, které přivádí jeho ironie. Tím však nijak vážný jeho úmysl o pravé náboženství nezmění se v duchaplné snad zahrávání si. Huysmans byl v tomto ohledu příliš vážný a opravdový, než aby upadal v nějaké aestétství. Klíč k tomu spíše by hledati bylo v jeho výlučném uměleckém smyslu.

Huysmansovi nešlo o nějakou hru, ale zápas jeho o Boha byl tak vážný, opravdový a čistý, že nezdráhal se nijak po vydání své »Katedrály« zříci se úřadu u ministerstva vnitra, kde pobyl 32 let.

Postup ve vývoji a sklonu k náboženství, vrcholící konečně v návratu do církve vyznačen chromologicky zřejmě hlavními jeho díly.

Bylo to r. 1892, kdy novinami prolétla zpráva, že Huysmans chce se stát členem nejprísnější řehole — trappistou. Pochopitelné jest překvapení, které tato zpráva vyvolala. Huysmans však, jenž kráčel do nedávna ve šlépějích satanismu ocitá se na cestě jediné pravé — k církvi.

Jak se jen stal opět katolíkem, jak přišel sem? — táže se v knize »Na cestě« — a hned si odpovídá:

»Nevím. Vím jen tolik, že jsem byl dlouhá léta nevěřícím, a nyní najednou jsem uvěřil. V celku překvapují mne jen ideje, jaké obyčejně lidé mívají o konversi. Slýchal jsem o náhlých převratech duše, o udeření hromu, nebo aspoň o víře, vybuchnuvší konečně v půdě, pozvolna a znalecky podkopy opatřené. Jest zřejmo, že konverse mohou se uskutečňovati prvním neb druhým způsobem, neboť Bůh jedná, jak se mu líbí — ale musí tu býti i cesta třetí, bezpochyby ta nejobyčejnější, které užil Spasitel v případě mém. A v čem ta záleží, nevím. Nebylo tu cesty do Damašku, nebylo událostí přivádějících krisi;

nic nepřekvapilo, probudil se člověk jednoho rána a aniž věděl jak a proč, bylo to zde. Co se mi jedině zdá býti jistým, jest v případě mém působení Boha — milost.«

Ale potom by tedy vůbec nebylo psychologie konverse? pravil si a odpovídal si dále: »Zdá se tak, neboť usiluji marně projíti v mysli etapy, jimiž jsem krácel. Mohu ovšem za sebou pozorovati některé mezníky: lásku k umění, dědičnost, omrzelost života; mohu se dokonce upamatovati na některé zapomenuté sensace mládí, na ty podzemní chodby ideí, vzbuzených mým pobytem v kostelích. Ale čeho nedovedu, to je sebrání všech těch nitek, jejich soustavné seskupení; čeho nechápu, toť ona náhlá a mlčelivá exploze světla, jež se ve mně udála. Když hledím si vysvětlit, jak ze starého nevěrce se stal, aniž o tom věděl, téměř přes noc, věřící — oh, tu se nedobádám ničeho, neboť působení nebes přešlo, nezanechávajíc stop. »Je jisto,« začal zas po chvíli zamyšleného mlčení, »že jest to sv. Panna, která v podobných případech na nás působí. To ona vás hněte jak těsto a vrhá v náručí Syna; ale její prsty jsou tak lehké, vzdušné a mazlivé, že duše ani necítí, kde se jí dotkly. — — — Šel jsem do nemocnice duší, do církve. Tam vás aspoň přijmou, uloží, opatrují. Nespokojí se pouze tím, jako to je na klinice pessimismu, že vám jmenují vaše utrpení a pak se k vám obrátí zády.«

Huysmans odchází na to v blízkost kláštera *Notre Dame d'Igny*, v jehož ovzduší vytváří se v něm správný pojem vroucího náboženského života, až na konec jde k převorovi kláštera a tam se skroušeně vyznává a přijímá lék, chléb života — svátostného Spasitele.

Jak dojemně na nás působí jeho vlastní obžaloba, upřímné vyznání: »Nezpovídal jsem se od dětství, vedl jsem život zkažený, spáchal jsem všecko . . . ,« ale převor ho těší: »Nedávejte se zmásti! Přicházíte chyby své povědět samému Pánu Ježíši — a ten je beztak zná.«

Huysmans cítí blízkost Kristovu, prožívá duchovní radost z usmíření, když převor k němu promlouvá: »Byl jste nemocen, tak nemocen, že o vaší duši mohlo se říci, co Marta řekla o Lazarovi: Již zapáchá — ale Kristus vás vzkřísil. Dříve duševně takřka chorý a smutný cítí po sv. přijímání najednou radost ze života, cítí sladké, mimosmyslové opojení a působení nejsvětější svátosti oltářní. »Kristus Pán otvírá pomalu a provětrává jeho světničku; bohatými vlnami vproudil k Durtalovi (= Huysmansovi) den. Okna jeho smyslů, která až dosud hleděla v jakousi žumpu, na vlhkou, ve stín položenou ohradu, objevila se náhle v průlomu světla nekonečná vyhlídka do nebe. Zjev světa se změnil; okolí jiné, mlha smutku, která je dosud zahalovala, se rozptýlila; náhlé osvětlení duše se odráželo i vůkol. Měl dojem onoho rozletu, oné čisté radosti nemoc-

ného, při první vycházce uzdraveného, který plouživ se dlouho doma v pokoji, konečně vychází ven. Vše omládlo . . . Pocítil konečně radost života. Rozprchla se konečně omrzelost před těmito okamžiky, kterých nemůže dáti žádné štěstí pozemské. Jenom Bůh mohl tak nasytiti duši . . . (*»Na cestě.«*)

Huysmans úplně změněn, volá radostně: Jaká krása býti katolíkem!

Hlavní účast duchovního přerodu připisuje Huysmans milosti Boží: *»Prozřetelnost byla ke mně milostivou, svatá Panna dobrou . . .* byl jsem veden, jak se říká, cestami mimořádnými; může-li kdo míti jistotu, že bez pomoci Boží byl by ničím, tedy jsem to já.« (*»Na ruby.«*)

Když Huysmans*) 12. května 1907 po trapné nemoci, kterou s trpělivostí sv. Lidwíny snášel, s tímto světem se rozžehnal, pohřben byl, jak sám si přál, jako olat v rouchu benediktinském s křížem na prsou . . .

---

*) O Huysmansovi u nás psal kromě jiných zvláště: Frant. Odvadil, Arnošt Procházka a F. X. Šalda, též vyšly překlady některých děl jeho; z německých autorů nejlépe informuje studie J. Jörgensena v *»Kultur u. Katholizismus«* Bd. IX. v Mnichově u Kirchheima, 1908.

III.

Fecisti nos ad te, Deus,
et inquietum est cor nostrum,
donec requiescat in te.

Sctus Augustinus.

Mimořádné místo v řadě velikých konvertitů patří Anglii. Významné jest století devatenácté pro církev katolickou v těchto končinách, neboť právě tato doba znamená obrození živlu katolického a o to zásluhu nesmírnou má konvertita — kardinál

John Henry Newman,

s jehož přísnou a něhyplnou postavou chceme se seznámiti.

Newman narodil se v Londýně 21. února roku 1801. Zjev jeho patří k nejzajímavějším dobám dějin anglických. Jsa hluboce nábožensky založen, rád obíral se studiem náboženství. Již v mládí, které strávil horlivou četbou autorů, tendence nejvíce kalvínské, datuje se u chlapce jeho stáří vzácná myšlenka, že Bůh ho povolal k životu panickému (single life). Patrný tento sklon k vyššímu povolání dostává určitý směr Milnerovými dějinami církevními. Poznává *církevní otce*, horlivě a vytrvale pročítá *jejich spisy*, které dle vlastního jeho doznání způsobily, že našel správnou cestu z protestantismu — v lůno církve katolické.

Než nebyla to snadná práce. Dokončiv studia v Oxfordě s hlubokou a posvátnou vážností přijal r. 1825 svěcení anglikánské a stal se duchovním správcem fary v Oxfordě, ale již r. 1826 jmenován Oriel kollejí akademickým učitelem, dvě léta na to stal se vikářem a kazatelem a to kazatelem hledaným a oslavovaným. Jeho tvůrčí činnost a horlivost na poli homiletiky ukazují 23 svazky jeho universitních řečí a duchovních promluv chrámových. Současný *J. R. Russel* praví o něm, že všichni vynikající členové university oxfordské přicházeli poslechnout jeho řeči a dokládá, že jeho triumf na duchovní svět v Oxfordě byl dokonalý. V těchto přednáškách katolické smýšlení Newmanovo tak význačně vystupuje, takže po jeho konversi po nepatrných méně podstatných změnách dostalo se jim biskupského imprimatur.

Od r. 1828 začal soustavně a chronologicky pěstovati *studium církevních otců*, církev Alexandrinská, filosofie Klementova a Origenova budily v něm obdiv. Výsledek tohoto bádání mimo jiné bylo objemné dílo: *Dějiny arianismu ve 4. století*.

Roku 1833 v srpnu vyšla první časová úvaha (*tracts for the times*) ad clerum od Newmana, která se stala po slavném kázání *Kebleově* »*O národní apostasii*« *základem traktariánského hnutí*, které mělo za účel krátkými traktáty vyvracet antidogmatický princip, falešnou svobodu myšlení

a bádání a obhajovati liturgii a prohlubovati náboženský život. Nové toto hnutí vyvolalo Newmanovi mnoho nepřátel a jeho opravdové snahy nepojmenovali jinak než *Newmanismus* nebo *Newmania*.

Převrat, který nastal v celém duchovním životě jeho končí těžce probojovaným bojem roku 1845, kdy *vrací se v lůno církve katolické* a přijímá spolu se dvěma přáteli, *Stantonem a Bowlesem*, Tělo Páně. Jeho předsevzetí »vésti život svatý, bez kritického bádání o církvi« mu nedostačovalo. Proto přijal pozvání *kardinála Wisemanna* a v Oscottu byv biřmován přijal nižší svěcení na kněžství. Na radu kardinálovu podnikl cestu do Říma, a tam kardinál *Franzoni* roku 1847 posvětil Newmana na kněze.

Dle vzoru sv. Filipa z Neri vrátiv se domů založil oratoř a samým *papežem Piem IX.* za představeného určen.

Učený Newman netoužil nikdy po počtách, a když mu *papež Lev XIII.* nabídl purpur kardinálský — přijal ho sice vděčně, neboť bylo to pro něho nejvyšší uznání, jeho orthodoxie od mnohých mu často ironicky předhazované, ale přece zůstal věren své oratoři. Zemřel jako kardinál v ústraní v *Edgbastonu* 11. srpna 1890.

Vynikající spisovatel francouzský (rovněž konvertita Louis le Cardonnel) o něm praví: Jak známo, není nikoho, kdo by vyvolal v poslední době více prací; i když jste z něho nic jiného

nestudovali než jeho spisy obranné, mohli jste vytušiti, jaké místo duchovost musela zajímati v jeho životě a svatá šlechtnost, jež ho přivedla ke katolicismu.

Vše to odhaluje v něm jednoho z těch, kteří žijí ustavičně připoutáni myšlenkou i srdcem k neviditelným pravdám a krásám.

Všimněme si třeba jen jeho *Rozjímání a Modliteb*. Bůh skrytý nebyl pro něho Bohem vzdáleným. Mluví k tomuto Bohu s oddaností v pravdě synovskou, jako k někomu, jenž ho poslouchá a jenž hodlá mu odpovědět. Ničím jiným není jeho víře tento viditelný svět, nežli bytostí prozatímnou, která potrvá jen nějaký čas, všeho do času, Bůh na věky.

Koho neuchvacuje hloubka a vnitřní krása na příklad této části: »Učme se jen od jara. Květy pučí, míza proudí povrchem stromů, všude nový život. Tak rozvíje se i naše země jednou ve svět slávy a světla. Kdo by v zimě uvěřil, že omládne zas mrtvá země, kdyby se o tom nebyl tolikrát přesvědčil? Kdo by se jen nadál, že novou ozdobou v několika týdnech rozveselí se holé větve? A přece jaro přichází dřív nebo později: Tak jest i s jarem, na něž křesťané čekají. Přijde! Vždyť denně se modlíme: »Přijď království Tvé! Jako bychom řekli: Zjev, se Pane, ukaž se již. Naše země jest jen stínem, jest zaslíbením něčeho jiného; i ve dnech své radosti tají nám své poklady a nechává nás lačnými.

My víme, že jest krásnější, co ona skrývá před námi, než co nám zjevuje. Svět andělů a svatých, království slávy, trůn Boha a Krista, toť ty poklady, ty pravé divy, jež zrakům našim zastírá. Ó, ukaž se, Bože, jako andělé vánoční se ukázali pastýřům. Ať zjeví se tvá sláva, jako na jaře květ . . . nám všechna krása mluví o nebi — ale sama nebem není. Lomené paprsky tvého světla — drobečky tvojí hostiny, a my s netrpělivostí čekáme konečné rozhodnutí věcí viditelných — s nimi padne i závoj, který nám zahujuje svět neviditelných.◀

V Rozjímáních o učení křesťanském překvapuje opravdovostí, hloubkou a vzletnou mluvou tato zbožná jeho modlitba: »Přicházíš a odcházíš, můj Bože, dle vůle své. Zadržet tě nemohu. Mohu jen prosit, abys ještě zůstal. Ó zůstaň do rána, a neodcházej, dokud mi nepožehnáš. Zůstaň, o světlo duše mé, již se připozdívá! Tma, která nevychází z Tebe, padá na mne. Já nejsem ničím. Sám nad sebou mám málo moci: nemohu ani činiti, cožkoliv bych chtěl — a jsem smuten a opuštěn. Něco mi schází a nevím co: Ty jsi to, jehož tak potřebuji, ačkoliv to tak málo chápu. Záříš nade mnou, ohni vždy hořící, jenž nikdy nehasneš. V té ubohé pozemskosti dej duši milost hojnější!◀

Jak něžnou láskou lnul k rodičce Boží, ukazují jeho »*Májové meditace*,◀*) které podávají

---

*) Část jich přeložena v »Novém Obzoru◀ roč. IV. str. 405.

dogmaticky správný výklad jednotlivých invokací litanie loretánské. Tak na příklad dogma o neposkvrněném početí takto vykládá: »Neposkvrněným početím blahoslavené Panny rozumíme velikou zjevenou pravdu, že byla Maria počata v životě své matky, svaté Anny, bez hříchu dědičného. Od pádu Adamova všechno lidstvo, potomkové Adama a Evy, bylo počato a zrozeno v hříchu. »Neboť hle!« — praví inspirovaný spisovatel v žalmu Miserere, »neboť hle v nepravostech počat jsem a v hříších počala mne matka má.« Tento hřích, jež každý z nás dostal do vínku a který nás spoutal v prvém okamžiku naší existence, jest hříchem nevěry a neposlušnosti, jímž Adam ztratil ráj. My jakožto děti Adamovy zdědili jsme následky tohoto hříchu a ztratili jsme ve svém praotci ono duchovní roucho milosti a svatosti, které bylo Adamovi dáno Stvořitelem. S touto ztrátou a s tímto vyděděním byli jsme všichni počati a zrozeni. Pravidelnou cestou, jíž býváme z tohoto stavu vyvedeni, jest svátost křtu. Maria však nebyla nikdy v tomto stavu. Božským ustanovením byla z něho od věčnosti vyňata. Od věčnosti ustanovil Bůh Otec, Syn a Duch svatý stvořili lidstvo a předvídajíce pád Adamův, ustanovili vykoupiti pokolení lidské tím, že se Syn vtělí a že bude trpěti na kříži. Právě v tom nevystihlém, věčném okamžiku, v němž Syn Boží byl zrozen z Otce, právě v tom okamžiku bylo ustanoveno vykou-

piti člověka skrze Syna. Ten, jenž byl zrozen od věčnosti, dle věčného ustanovení se narodil proto, aby nás v čase spasil, aby vykoupil celé pokolení lidské I vykoupení Mariino bylo určeno oním zvláštním způsobem, jež nazýváme Neposkvrněným početím. Bylo ustanoveno, ne že má býti Maria od hříchu očistěna, ale že má býti od prvního okamžiku svého bytí od hříchu uchráněna. Satan tudíž nad Marií nevládl ani okamžik. Připadá nám, jakoby byla dítětem Adama a Evy, zplozeným ještě dříve, než padli. Nezakusila na sobě následků jejich hříchů, nýbrž dostalo se jí darů a milostí a to v míře daleko větší, z nichž se těšili v ráji Adam a Eva. To jest jedna z nej-přednějších a nejzákladnějších spasitelných pravd, jež nám byly zjeveny o Marii. Proto zvolíme se všemi svatými dušemi: »Maria, Matko nejčistotnější, Maria, královno bez poskvrny hříchu prvotního počatá, oroduj za nás!«

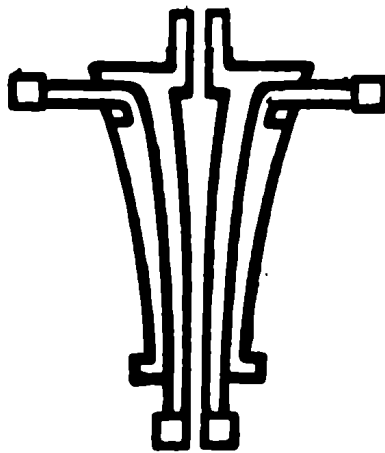
Zbožnost vanoucí dílem a životem Newmanovým měla veliký vliv na současníky, jak dějiny o tom svědčí. Zbožnost, ten božský oheň, roznítil žár lásky a oddanosti v duších, které ho chápaly a milovaly, v duších vážných, které bolest a zkouška přivedla k Bohu. Byl jich veliký počet, které Newman*) dovedl povznést a

---

*) O Newmanovi psal prof. Dr. F. Kryštůtek v časop. kat. duchovenstva »Vzrůst a rozvoj katol. církve ve Vel. Britanii« roč. LVI. str. 25. a násl. Velmi pěknou studii podává Charlotet Lady Blennerhasset (Berlín, 1904) a H. Riesch v předmluvě spisu Newmanova »Die heilige Maria« (v Řezně u Manze 1911.)

posílení ve spojení srdcí s Kristem Vykupitelem a Spasitelem, naučiv je trpělivě a odevzdaně očekávati den vyproštění, až by jim, jako jemu, dopřáno bylo přejíti od snů tohoto světa a od stínů víry k pravdě nejvyšší, jimi napřed zaha-lených: *ex umbris et imaginibus ad veritatem — ze stínů a z podobenství k pravdě!*

Žena a církev.

(Napsal ANTONÍN JEŽEK.)

V starověku žalostné postavení zaujímal žena, kterou Bůh stvořil ne jako otrokyni, nýbrž jako družku a pomocnici mužovu. Z prestolu rovnocennosti klesla žena a mimoděk stala by se břemenem, kdyby nebylo chlípných choutek starověkých národů. Soudili mnozí, že žena není ani člověkem, že nemá srdce a duši. Byla proto služkou, otrokyní a souložnicí mužovou, kterou mohl vyhnati a zbíti dle libosti.

Za dob židovských proslavily se ženy. Starý Zákon mluví nám o Judithě, Estheře, ukazuje nám moc žen, jež svedly Šalamouna, moudrého krále k modloslužbě, a na konec klesá žena k nevolnosti.

Přešly věky a ponížena, v prach zdeptaná žena vyrostla do závratné výše jako cedr na Libanonu, důstojnost byla jí vrácena a ona učiněna družkou mužovou.

Co bylo příčinou povznesení ženy? Kdo jí vrátil její práva a přetal jako titán okovy, které jí svíraly po celou drahounou dobu?

V naší době všichni se hlásí o věnec vítězný a odstrkují tu, která má naň největší právo — církev katolickou.

Muž a žena jsou kvádrem, na němž spočívá rodina, obec, země, celý svět. V jakém postavení nalézá se žena, v tom stavu nalezneme vše, co s ní souvisí.

»Hledejte ženu,« ozývalo se ve Francii v době povšechného úpadku. Pád ženy má význam pro celou civilizaci lidstva. Duší všeho jest žena, tělem muž.

Než vyšlo slunečné evangelium Kristovo, vrhala žena pohanská bědy na národ římský.

Zvrhlá žena musila nezbytně vychovávat zvrhlé potomstvo. Nejzuřivější nepřátelé všeho křesťanského vychovaly ženy zbídačelé na svých ňadrech, ať již to byl Nero, či Decius, Diokletian a jiní. Netvor Nero se za vše odvděčil své matce kopnutím, až zemřela, manželku-židovku otrávil a svého bratra zabil. A což pověstné hořící pochodně tohoto padoucha nesvědčí o nejzhýralejším nazírání na člověka jako tvora k obrazu a podobenství Božímu stvořeného?

Byly to hodné ženy, které v Athenách a jinde seděly u chrámů pohanských, aby tomu, kdo jim vhodil do klína peníz, byly souložnicemi?

Či vinou padl slavný Řím a ztroskotalo se proslavené umění řecké? Znemravnělost v ruiny vše zvrátila a popelem zapomenutí zasypala. Žena způsobila nenadálý převrat a zardousila nejproslulejší národy.

Lidstvo musilo nastoupiti novou dráhu a zase bylo nutno — hledati ženu. Nalezena byla pod nejsladším jménem Maria, jak praví Zeyer. Prapor vítězství ženina zavládl pod ochranou a protektorátem chudičké dívky — z Nazareta.

Od té doby křesťanská žena nesla v před pochodeň víry a rozžihala světlo na základě mravně-náboženském nejenom v rodině, ale i na veřejnosti. Lásku vnesla do paláců i v nepatrné chatrče, s ní spokojenost a požehnání.

Již Karel Havlíček Borovský pravil: »Náboženství zřízeno bylo proto, aby se množila láska a poctivost mezi lidmi, aby jeden druhého podporoval, aby člověk toho, čím nad zvíře jest povýšen, si náležitě vážil.«

Žena křesťanská přinesla lidstvu řadu ctností, zvláště čistotu a nevinnost. O ní praví Hirscher, že není jako jiné ctnosti, na př. snášlivost, úslužnost a j., ona jest střed mladistvé čestnosti vůbec; všeliká mravnost a zbožnost mládeže stojí a padá s ní, zvláště u pohlaví ženského. Důstojnost, cena, blaho vnitřního a vnějšího života v mládí i stáří závisí na ní.

To všechno přináší žena křesťanská lidstvu vedena vznešeným pojetím Kristova učení, jež ze znehodnocené ženy učinilo anděla lásky, nevinnosti a trpělivosti.

A přece nemůže býti větší nepředloženosti než dopustila se Klara Zetkin, která dle »Frauenfrage der Gegenwart« dí, že náboženství Kristovo,

jež postavilo ženu na roveň muži, tuto vlastně zotročilo.

V čem pozůstává ono otroctví?

Snad v tom, že z prachu Kristus ženu povznesl, že učinil ji družkou mužovou, společnicí jeho, že lásku vzájemnou jim přikázal a slíbil svoje požehnání? U oltáře je spojil v nerozlučný svazek, který nemůže přetnouti žádný obr — ani pokrokový dosud — jen neuprosná smrt.

Spisovatelka zmýlila se asi, chtěla snad napsati, že soc. demokracie ženu zotročila či ne?

K tomu cíli pracuje průkopnice soc. demokratického hnutí Bebelova »Die Frau«, když praví: . . . »nynější manželství, které až do smrti mezi dvěma osobami se uzavírá, nemůže býti nazváno ani svatým, ani mravným.«

Manželství dle zásad Bebelových zplodí mnoho zármutku a hoře, bude příčinou rozháraného života, který vtiskne i ženám do ruky smrtící zbraň.

Z nešťastné lásky jednu dobu vrhala se děvčata neapolská střemhlav do hlubokých studní, nyní budou se vrhati pod železné oře, aby všemu neštěstí učinily konec.

Takřka parou žene se žena do neodvratitelného neštěstí. Již nyní vidíme, jak se povc-
luje mravnosti pořádáním tance v zapovězeném čase. Hudba zaznívá ještě chodcům do uší ubírajícím se v neděli a svátek zasvěcený na ranní mši svatou. V temné noci, pod šerým závojem napáchá se dosti neřestí, jež mají i smutné konce v ztrátě nevinnosti dívčí a v rozervaném, kolísavém životě.

Jhu, které jí hází na šíji nemravové, musí žena poctivá se brániti seč síly stačí.

Žena bude vždy vděčna *jen církvi katolické*, která ji povznesla k pravé důstojnosti.

